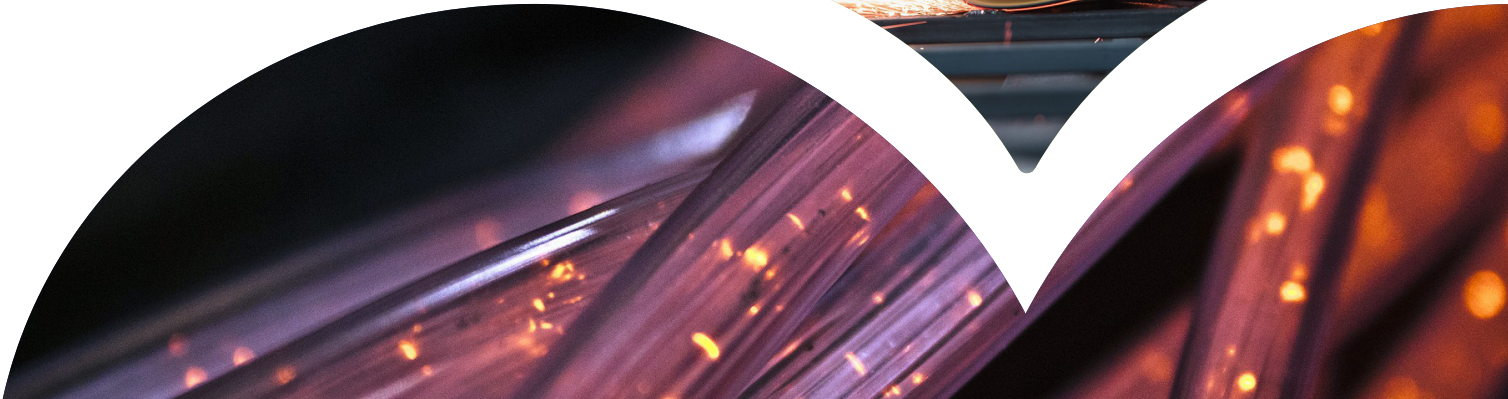

Pohjois-Pohjanmaan

Maakuntaohjelma 2022–2025

POHJOIS-
POHJANMAA
COUNCIL OF OULU REGION

Taitto	Digi- ja mainostoimisto Höyry
Julkaisu	A:65 Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2022–2025
ISBN	978-952-5731-85-9
ISSN	1236-8385

Sisällys

Pohjois-Pohjanmaa rakentaa tulevaisuutta.....	5
Johdanto.....	6
Maakuntaohjelman 2018–2021 ulkoinen arviointi.....	8
Suunnittelujärjestelmä ja uudistunut toimintamalli.....	9

Pohjois-Pohjanmaa 2040

Pohjois-Pohjanmaa on pohjoisen hyvinvoinnin ja kasvun rakentaja.....	10
Pohjois-Pohjanmaan väestö- ja työpaikka-tavoitteet vuodelle 2040.....	12

Pohjois-Pohjalainen aktiivinen, hyvä ja toimiva arki

Kestävää elinvoimaa investoimalla hyvinvointiin.....	17
Lasten, nuorten ja perheiden sujuva arki.....	18
Kaikille mahdollisuusosallisuuteen.....	19
Monimuotoinen ja rikas kulttuuri.....	21
Lähiluonnon laatu ja luontoyhteys.....	22
Yhdenvertainen ja turvallinen Pohjois-Pohjanmaa.....	24

Saavutettava, alueiden vahvuuksien ja mahdollisuuksien Pohjois-Pohjanmaa

Monipaikkainen ja paikkariippumaton arki, työ sekä opiskelu.....	28
Koulutuksen, palveluiden ja harrastusten saavutettavuus.....	29
Digitaalisuuden laaja hyödyntäminen.....	31
Mahdollistava alue- ja väestörakenne.....	32

Yrittävä ja uudistuva Pohjois-Pohjanmaa

Yrittäjyyden kasvua, työllisyyttä ja työelämän muutoksia tukevien toimintaympäristöjen parantaminen.....	37
Muutoskyvykkyyden vahvistaminen yrittäjyydessä ja elinkeinoelämässä.....	39
Yritysmuotoisuuden lisääminen päätöksenteossa ja palveluissa.....	40
Yrittäjyyspolkujen monipuolistaminen ja sujuvoittaminen huomioiden omistajavaihdosasiat.....	41

Kansainvälisesti houkutteleva ja menestyvä Pohjois-Pohjanmaa

Kansainvälisesti kilpailukykyinen ja näkyvästi kiinnostava sijoittumisympäristö.....	45
Kansainvälinen ja houkutteleva osaavalle työvoimalle.....	48
Verkostoitunut innovaatiotoiminta ja vahvat ekosysteemit ja TKI-toiminta.....	49
Liikenne ja digitaalisuus kansainvälisen kilpailukyvyn näkökulmasta.....	53

Kestävästi kasvava Pohjois-Pohjanmaa

Bio- ja kiertotalouteen perustuva uudistuminen ja innovaatiotoiminta.....	58
Tehokas maankäyttö ja vähäpäästöinen liikkuminen.....	60
Kestävä, tehokas ja vähäpäästöinen energiantuotanto.....	61
Uudistuva maatalous.....	63

Katsaus rahoitusohjelmiin.....65

Seuranta ja mittarit.....70

Pohjois-Pohjanmaa rakentaa tulevaisuutta

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma on koonnut yhteisen tavoitetilan maakunnan kehittämiseksi ja pyrkinyt osoittamaan keinot niiden saavuttamiseksi. Yhdessä tunnistetut ja tärkeäksi koetut teemat sekä ilmiöt ovat olleet pohjana maakuntaohjelmalle. Ohjelma hakee joutavuutta sekä ennakoivaa ja nopeaa reagointikykyä ympärillämme havaittuihin muutoksiin. Alueen menestyksen kärkeen on nostettu täällä asuvien ihmisten aktiivinen, hyvä ja toimiva arki. Nuorten maakunnan tulee elää niin, että nouseva polvi kokee alueemme hyväksi paikaksi rakentaa tulevaisuuttaan.

Ilmastomuutoksen torjunta ja muutokseen sopeutuminen tulee hallitsemaan maakuntaohjelmakautta. Energiamurrokseen vastaaminen päästötömän energian avulla on merkittävässä asemassa elinkeinoelämämme kilpailukykyä rakennettaessa. Keskitymme asioihin, joihin voimme vaikuttaa.

Saavutettavuuden osalta roolimme on vakuuttaa kansalliset päättäjät Suomen tarpeesta liittyä täysimääräisesti eurooppalaiseen liikennejärjestelmään ja sen edellyttämään palvelutasoon.

Oulun seutu on Suomen kärkeä investoinneissa tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Tuotekehitys on suurelta osin ja enemmän kuin muualla Suomessa yritysvetoista ja kustantamaa. Oulun yliopiston rooli

osaamisen välittäjänä on t&k-panostusten tasossa ja kyvyssä uudistua ollut ratkaiseva. Näistä olosuhteista huolimatta yrittäjyydessä ja perustettujen yritysten määrässä jäämme jälkeen muusta Suomesta. Yrittäjyydestä nousee selkeä maakuntaohjelman panostuskohde.

Haluamme olla kansainvälisesti houkutteleva ja näkyvästi kiinnostava sijoittumisympäristö osajille ja yrityksille. Pohjoisuuden ympärille koottu kokonaisuus erottaa meidät muista. Mahdollisuus turvalliseen, aktiiviseen ja toimivaan arkeen pohjoisissa olosuhteissa on elämää, jota halutaan ainakin kokeilla maailman epävarmuuden keskeltä. Tehdään arjestamme erityistä.

Pauli Harju
Maakuntajohtaja

Johdanto

Aluekehittäminen on luonteeltaan hallinnon alat ylittävää politiikkaa, joka maakuntatasolla perustuu maakuntavaltuuston hyväksymiin lakisääteiseen maakuntastrategiaan ja -ohjelmaan. Maakuntaohjelman valmistelua ohjaa aluekehittämislainsäädäntö sekä valtioneuvoston hallituskausittain vahvistama päätös valtakunnallisista alueiden kehittämisen painopisteistä.

Maakuntaohjelman 2022–2025 valmistelu alkoi maakuntahallituksen käynnistettyä uuden ohjelmatyön syksyllä 2020. Ohjelman sisältöjä ja valintoja on valmisteltu ilmiöpohjaisella lähestymistavalla. Maakuntaohjelman sisältö sekä kärkeemat on koottu ja laadittu sidosryhmäkeskustelujen, maakuntaliiton taustatyön ja toimintaympäristön muutostarkastelun avulla sekä yhteisesti strategiatyöpajasarjan aikana. Lisäksi valmistelua on tehty lukuisissa muissa tilaisuuksissa ja työryhmissä. Valmistelusta on keskusteltu jäsenkuntien, poliitikkojen, aluekehittäjien, elinkeino-organisaatioiden ja oppilaitosten edustajien sekä nuorisovaltuuston kokouksissa. Maakuntaohjelmasta 2018–2021 tehdyn ulkoisen arvioinnin perusteella otettiin huomioon muutostarpeet. Maakuntavaltuusto ja -hallitus ovat ottaneet kantaa ohjelman linjauksiin työn eri vaiheissa. Maakuntaohjelman ympäristövaikutusten arviointi on toteu-

tettu osana valmisteluprosessia. Maakuntavaltuusto hyväksyi maakuntaohjelman joulukuussa 2021.

Maakuntaohjelmaa laadittaessa on varmistettu sen vaikuttavuus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä tarvittavin osin aluehallintoviraston strategisten ohjausasiakirjojen painopisteisiin ja sisältöön.

Liiton oma tulevaisuustyö integroitiin tukemaan maakuntaohjelman valmistelua ja erityisesti ohjelman strategiaosuutta. Pohjois-Pohjanmaan tulevaisuuden askelmerkit -hanke tuki maakunnan tulevaisuuden näkymien ja maakuntaohjelman valmistelun vuorovaikutusta sekä tavoitteiden ja sisältöjen laadimista. Maakuntasuunnitelmaa ei tässä yhteydessä ole uudistettu vaan pidemmän aikajänteen visio ja tavoitteet on sisällytetty osaksi maakuntaohjelmaa.

Maakuntaohjelmassa 2022–2025 on haettu uutta ajattelua maakunnalliseen ja kansalliseen aluekehittämiseen. Ohjelma kohdentuu Pohjois-Pohjanmaan kehityksen kannalta tärkeisiin ilmiöihin ja teemoihin. Tällä tavoitellaan joustavuutta sekä ennakoivaa ja nopeaa reagointikykyä tapahtuviin muutoksiin. Valmisteluprosessissa on huomioitu meneillään olevat hallinnolliset uudistukset, sote-uudistus sekä työvoima- ja elinkeinopalvelu-uudistus, olemassa olevat merkitykselliset aineistot sekä kansallinen aluekehittämisen tavoitepäättös. Työtä on viitoittanut Marinin

hallituksen päätös aluekehittämisen painopisteistä vuosille 2020–2023.

Alueen elinvoimaisuuden kannalta hyvinvoinnin, osaamisen, työllisyyden ja elinkeinoelämän uudistumisen ohella tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Kestävä kehitys ja digitalisaatio ovat kaikkia painopisteitä poikkileikkaavia teemoja. Tässä maakuntaohjelmassa kuvataan, kuinka painopisteitä toteutetaan alueen lähtökohdista.

Maakuntaohjelmaan on liitetty maakunnan älykkään erikoistumisen keskeiset strategiset pai-

nopisteet, jotka edistävät maakunnan osaamista, erikoistumista ja kilpailukykyä, ja jotka ovat edellytys Euroopan unionin alue- ja tutkimusrahojen käytölle. Muita Pohjois-Pohjanmaan liiton valmistelemia, maakuntaohjelmaa toteuttavia ja sen tavoitteita tarkentavia suunnitelmia ja ohjelmia ovat Pohjois-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelma 2040, Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategia 2021–2023, Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartta 2030, Pohjois-Pohjanmaan elintarviketalouden strategia 2017–2025 sekä valmisteilla oleva Pohjois-Pohjanmaan kulttuurin kehittämisohjelma 2030.

Maakuntaohjelman 2018–2021 ulkoinen arviointi

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2018–2021 arviointi toteutettiin yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun, Lapin ja Keski-Pohjanmaan maakuntaliittojen sekä arvioinnin toteuttajan Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI:n kanssa. Ulkopuolinen arviointi on osa lakisääteistä maakuntaohjelmien toteuttamisen prosessia. Arvioinnin tavoitteena on ollut saada tietoa ohjelman toteutumisesta ja vaikutavuudesta sekä antaa suosituksia ja näkemyksiä uuden maakuntaohjelman valmisteluun. Arviointi on mahdollistanut kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakamisen.

Arvioinnin mukaan valmisteluprosessia tulee kehittää yhä osallistavampaan ja vuorovaikutteisempaan suuntaan. Valmistelussa ei tule kangistua perinteisiin kaavoihin ja kirjallisiin kommentointeihin, vaan etsiä aktiivisesti uusia ja rohkeitakin yhdessä tekemisen tapoja. Ohjelman toimeenpanon kehittämiseksi ja aktiivisemman vuoropuhelun aikaansaamiseksi ja kumppanuuksien rakentamiseksi voitaisiin kokeilla ohjelman teemojen ympärille rakentuvien

kumppanuusverkostojen luomista. Verkostojen toimintaan tuli olla mahdollista tulla mukaan matalalla kynnyksellä ja aktivoida eri tasojen kehittämistoimijoita. Verkostoja voitaisiin hyödyntää läpi ohjelman kaaren, etenkin valmistelussa ja seurannassa.

Ohjelman painopisteiden etenemistä tulee seurata tarkemmin ja hyödyntää seurantamittareita. Seurantaan ja jatkotoimenpiteiden operationalisointiin tarvitaan selkeä toimintamalli esimerkiksi seurantaryhmien muodossa tai kumppanuusverkostoja hyödyntäen. Ohjelman toimeenpanolle tulee olla yhteinen kick off -tapahtuma ja asetettuja tarkistuspisteitä.

Tarve laajemmille viestintätoimille nousi esille läpi arvioinnin eri teemojen yhteydessä. Maakuntaohjelmasta viestimistä on kehitettävä koko ohjelman ajan. Viestintää tarvitaan etenkin maakuntaohjelman valmisteluvaiheessa prosessin läpinäkyvyyden edistämiseksi, ohjelman toimeenpanosta ja tuloksista kertomiseksi, ennakointi- ja tilannekuvan levittämiseksi sekä ilmastotyöstä viestimiseksi.

Suunnittelujärjestelmä ja uudistunut toimintamalli

Aluekehittämisen lainsäädännön uudistuksen yhteydessä otettiin käyttöön toimintamalleja, jotka lisäävät valtion ja maakuntaliiton sekä muiden aluekehittämistoimijoiden välistä vuorovaikutusta. Näistä merkittävin on aluekehittämisen keskustelut, joita tullaan käymään vuosittain. Keskustelujen sisältötavoitteena on maakunnan omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tuominen keskusteluun. Jatkuva ja lisääntyvä kumppanuuteen perustuva vuorovaikutteisuus ja säännölliset aluekehittämiskeskustelut tuovat aluekehittämistyöhön lisäarvoa ja vaikuttavuutta. Tarkoitus on tukea maakunnan omaehtoista kehittämistä.

Aluekehityskeskustelujen lähtökohtia ovat aluekehittämispäätöksen painopisteet ja toimeen-

pano, maakuntaohjelmatyö sekä aluekehityksen ajantasainen tilannekuva, jota kehitetään tilanne- ja kehityskuvan suuntaiseksi. Keskusteluihin nostetaan esille alueiden kehityksen kannalta ajankohtaisia, eri hallinnonaloja koskevia horisontaalisia teemoja ja ilmiöitä. Keskusteluissa on mahdollista käsitellä myös EU:n alue- ja rakennepolitiikan sekä kansallisten ohjelmien ja sopimusten toteutumista. Myös kaikille maakunnille yhteisen teeman käsittely on mahdollinen.

Osana aluekehittämiskeskusteluprosessia valmistuu yhteistyöasiakirja, jolla tähdätään pitkäjänteiseen aluekehittämisen toimintamalliin. Sen liittämisen keskusteluihin tuo prosessiin konkretiaa.

Pohjois-Pohjanmaa 2040

Visio 2040 ja aluekehittämisen arvot

Pohjois-Pohjanmaa on pohjoisen hyvinvoinnin ja kasvun rakentaja

Pohjois-Pohjanmaa on kehittyvä ja edistysellinen maakunta, jonka menestys perustuu hyvinvoivien asukkaiden korkeaan osaamiseen ja menestyvään liiketoimintaan. Täällä on yhdenvertainen mahdollisuus elää hyvää elämää, opiskella, työskennellä ja yrittää vireässä ympäristössä. Maakunta säteilee hyvinvointia koko Pohjois-Suomeen.

Pohjois-Pohjanmaan toiminta on ekologisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kestävä. Pystymme ratkaisemaan ketterästi moniulotteisia ja globaalisti merkittäviä ongelmia. Investoimme elinvoimaan, tuemme osallistavan kansalaisyhteiskunnan syntymistä ja kaikkien toimijoiden kollektiivista, vuorovaikutteista toimintaa. Tunnistamme ja arvostamme sekä inhimillisiä että materiaalisia voimavaroja. Luotamme

itseemme ja toisiimme. Pohjois-Pohjanmaa on varmistanut tasapainon luonnon ja laadukkaan rakennetun ympäristön välillä vahvistaen ihmisen ja ympäristön hyvinvointia.

Tartumme globaaleihin ilmiöihin ja tarjoamme ratkaisuja osana arvoketjuja. Samalla hyödynnämme uusia teknologioita. Pohjoisen elinvoimaa kehitetään vahvasti rajat ylittävällä yhteistyöllä ja verkostoitumalla kansainvälisesti. Maakunnassa on kykyä ja luovuutta uudistua ja selviytyä haasteista.

Maakuntamme monimuotoisuus on sen rikkaus. Pohjois-Pohjanmaan eri osien vahvuudet luovat kokonaisuuden, jota lujitetaan kansainvälisellä yhteistyöllä. Kilpailukykyä ja väestöpohjaa vahvistaa kansainvälinen työvoima. Pohjois-Pohjanmaa on henkisesti vireä sekä avoin ja uusiutuva maakunta.

Maakuntaohjelman kärjet, arvot ja visio

Pohjois-Pohjanmaan väestö- ja työpaikkatavoitteet vuodelle 2040

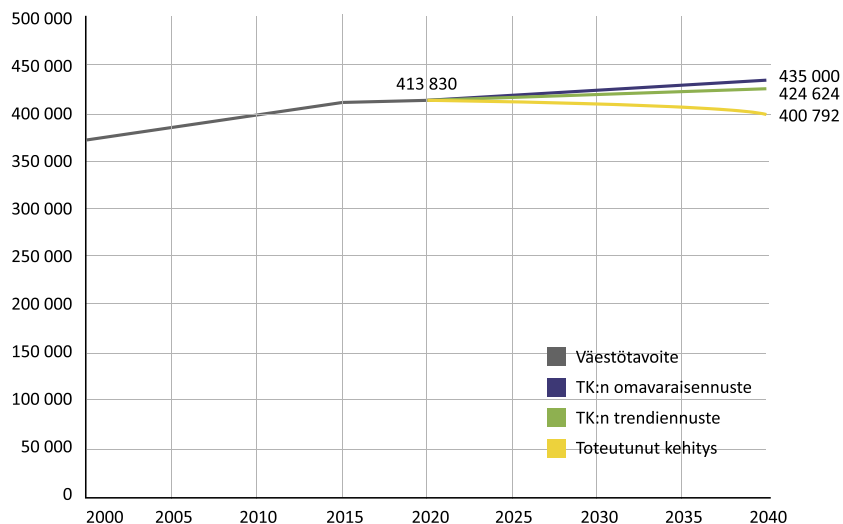
Pohjois-Pohjanmaa on tulevana vuosikymmeninä yksi Suomen kasvumaakunnista. Pohjois-Pohjanmaan väestönkasvu on vuosikymmeniä perustunut suureen syntyvyyteen, mutta 2010-luvun alun jälkeen syntyvyys on laskenut voimakkaasti. Vuonna 2020 elävänä syntyneiden lasten määrä kuitenkin kääntyi jälleen kasvuun ja kasvu on jatkunut vuoden 2021 alkupuolella. Viime vuosina myös Pohjois-Pohjanmaan muuttotappio kuntien välisessä nettomuutossa on pienentynyt voimakkaasti. Kun ottaa huomioon vielä korkealla tasolla pysyneen nettomaahanmuuton, voidaan nähdä Pohjois-Pohjanmaan kääntäneen alenevan väestönkasvun trendin vuonna 2020.

Pohjois-Pohjanmaan väestötavoite vuodelle 2040 on 435 000 asukasta, joka tarkoittaa lähes 21 000 uuden asukkaan lisäystä kahdessa vuosikymmenessä. Vuositasolla väestönkasvu on tavoitteen mukaan keskimäärin 1 035 henkilöä ja suhteellisesti 0,24 prosenttia. Väestötavoitteen taustalla on oletuksena syntyvyyden määrän kasvu keskimäärin 4 400–4 500 lasta vuotta kohti. Kuntien välisen nettomuuton oletetaan olevan keskimäärin 440–450 henkilöä tappiollinen vuotta kohti. Nettomaahanmuuton arvioidaan olevan positiivinen 2020-luvulla keskimäärin 860 henkilöä ja lisääntyvän 2030-luvulla 1 200 henkilöön vuotta kohti.

Pohjois-Pohjanmaan väestötavoite

- 435 000 asukasta vuonna 2040
- Noin 21 000 asukkaan lisäys kahdessa vuosikymmenessä
- Vuosittain keskimäärin 1 035 uutta asukasta (0,24%)

Lähteet: Tilastokeskus, väestöennuste 2019;
Hemaasu-ennakointimalli

Työpaikkatavoite 2040

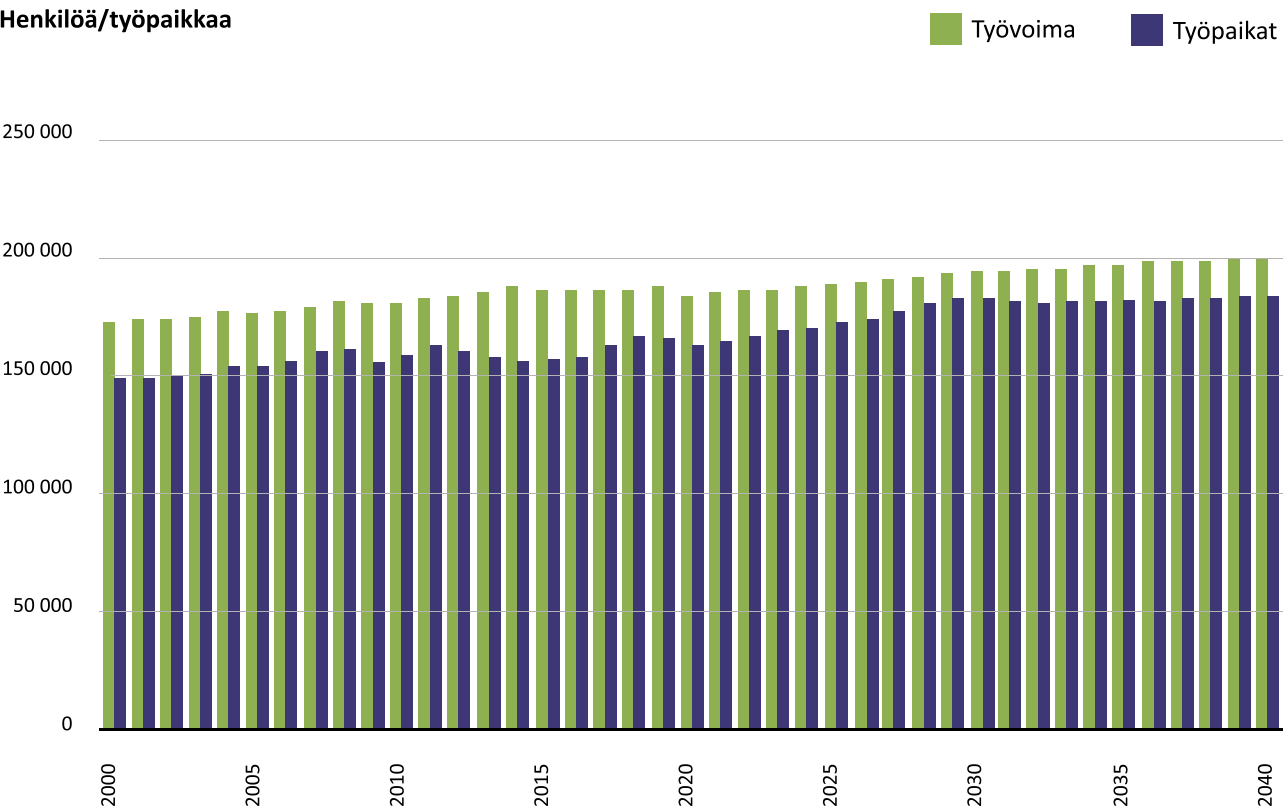
Tarkastelujaksolle ajoittuu useita suuria hankkeita, joista työllisyysvaikutuksiltaan suurimmat ovat energia-alalla. Pyhäjoelle sijoittuvan Fennovoiman ydinvoimala-hankkeen suurimmat työvoimatarpeet ovat nykyisellä tavoiteaikataululla tarkastelujakson puolivälin tienoilla, ja tarkastelujakson lopussa ydinvoimalan työllisyysvaikutukset olisivat jo huomattavasti pienemmät. Tarkastelujakson lopussa energia-alan työllistävyyttä lisää ennakoitu tuulivoimarakentaminen, voimaloiden ylläpito ja tuotannosta poistettavien tuulivoimaloiden purkaminen. Pohjois-Pohjanmaan työpaikkatavoite 182 000 merkitsee 21 000 uuden työpaikan syntymistä tulevien kahden vuosikymmenen aikana. Valtaosa tavoitelluista työpaikoista syntyy yksityiselle sektorille. Tavoitteen mukaisesti uusia työpaikkoja syntyy keskimäärin vuotta kohti 1 050. Prosentuaalinen vuosikasvu on 0,61 prosenttia.

Määrällisesti työpaikkoja ennakoidaan syntyvän eniten terveys- ja sosiaalipalveluihin (TOL 86-88). Halinto- ja tukipalvelutoiminnan (77–82) arvioidaan kasvavan merkittävästi osittain suurten hankkeiden myötä. Ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan (69–75) kasvun oletetaan myös olevan voimakasta suurten infrahankkeiden ja ulkoistusten myötä. Määrällisesti eniten työpaikkoja tulee ennus-

teen mukaan katoamaan tukku- ja vähittäiskaupasta (45–47), kasvinviljelystä ja kotieläintaloudesta (1,3) sekä koulutuksesta (85). Suhteellisesti tarkasteltuna työpaikkojen lukumäärä kasvaa eniten kotitalouksien toiminnassa (97–98), kiinteistöalan toiminnassa (68), koneiden, laitteiden ja kulkuneuvojen valmistuksessa (28–30), taiteessa, viihteessä ja virkistyksessä (90–93) sekä muussa teollisuudessa (23, 31–33).

Työllisyystavoitteeseen sisältyy työhön osallistavuuden lisääntyminen. Sen myötä työvoiman määrä lisääntyy lähes 200 000 henkilöön. Työpaikaomavaraisuus kasvaa yli 100 prosentin suurten energiahankkeiden myötä. Työttömyysaste painuu ennakointijakson lopulla tavoitteen mukaisesti kuuteen prosenttiin (työttömien osuus työvoimasta 7,6 prosenttia) ja työllisyysaste nousee lähes 74 prosenttiin. Näihin tavoitteisiin päästään ottamalla käyttöön asteittain uusia työllistämisen tapoja ja lisäämällä yrittäjyyttä. Tätäkin tavoitetta korkeampi työvoimaosuus ja työllisyysaste on mahdollista saavuttaa. Korkeampi työhön osallistumisaste voidaan saavuttaa ennaltaehkäisevillä toimilla sekä mahdollistamalla osatyökykyisten ja ikääntyneiden työhön osallistuminen kykyjensä mukaan nykyistä joustavammin. Tarvitaan siis kokonaisvaltaista työkuulttuurin muutosta.

Pohjois-Pohjanmaan työvoiman tarjonta ja kysyntä 2000–2040

Lähteet: Vuodet 2000–2018 Tilastokeskus, ennustevuodet Hemaasu-ennakointimalli

Ennakoitu työpaikkakehitys Pohjois-Pohjanmaalla 2020- ja 2030-luvuilla

Toimiala	2018	2020-luku	2030-luku
01, 03 Kasvinviljely ja kotieläintalous; kalastus ja vesiviljely	5 182	---	----
02 Metsätalous ja puunkorjuu	1 637	++	+/-
B Kaivostoiminta ja louhinta (05–09)	917	--	++
C Teollisuus (10–33)	22 657	+	+
10–12 Elintarviketeollisuus	2 064	++	+
13–15 Tekstiiliteollisuus	682	+	+
16–18 Metsäteollisuus	3 822	+	++
19–22 Kemianteollisuus	874	+	+/-
24–25 Metall- ja metallituoteteollisuus	5 947	+	+
26–27 Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	5 395	+	+
28–30 Koneiden, laitteiden ja kulkuneuvojen valmistus	1 052	++	++
23, 31–33 Muu teollisuus (ml rakennusaineteollisuus)	2 821	++	+
D–E Sähkö-, kaasu-, lämpö-, vesi-, viemäri- ja jätevesihuolto (35–39)	1 489	+	+
F Rakentaminen (41–43)	13 737	+	+
G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus (45–47)	15 825	-	--
H Kuljetus ja varastointi (49–53)	7 936	+/-	+/-
I Majoitus- ja ravitsemustoiminta (55–56)	5 261	+	+
J Informaatio ja viestintä (58–63)	5 361	+	+
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta (64–66)	2 080	+/-	-
L Kiinteistöalan toiminta (68)	1 316	+++	++
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (69–75)	9 021	++	++
N Hallinto- ja tukipalvelut (77–82)	11 279	++	++
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus (84)	6 992	-	-
P Koulutus (85)	13 257	-	-
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut (86–88)	31 525	+	+
R Taiteet, viihde ja virkistys (90–93)	2 465	++	++
S Muu palvelutoiminta (94–96)	4 142	+	+
T Kotitalouksien toiminta (97–98)	1 016	+++	+++
Toimialat yhteensä	165 128	+	+

Pohjois-Pohjalainen aktiivinen, hyvä ja toimiva arki

Tavoiteltu muutos 2025

Vuoteen 2025 mennessä Pohjois-Pohjanmaa on elinvoimainen maakunta, jossa monimuotoinen luonto ja rikas asuinympäristö ovat terveellisen ja turvallisen arjen tukijalka. Kulttuurin ja taiteen läsnäolo arkielämässä ja elinympäristöissä tuovat kokemuksia ja elämyksiä sekä luovat hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Lapsilla ja nuorilla on hallussaan maakunnan tulevaisuus. Heidän näkemyksensä on merkityksellinen ja heidän ratkaisujaan ymmärretään ja kehitetään. Jokaisen pohjoispohjalaisen lapsen oikeus oppimiseen, turvallisiin vertaissuhteisiin ja hyvinvointiin on turvattu. Hyvinvointiin investoidaan. Ihmiset hyödyntävät koko potentiaalinsa ja käyttävät perusoikeuksiaan. Monimuotoisuus, monipaikkaisuus ja muutosjoustavuus lisääntyvät. Maakunnan toimijoilla on kyky tuottaa yhteistyössä uusia vastauksia ja reagointitapoja jatkuvasti muuttuvaan ja monimuotoiseen ympäristöön. Jatkuva oppiminen ja osaamisen kehittäminen parantavat muutoskyvykkyyttä. Uudistaminen tehdään kaikkia kuulemalla ja osallistamalla sekä vahvistamalla tietoperusteista kehittämistä. Maakunnan asukkailla on päätösvalta omasta elämästään, mahdollisuus valita oma asuinpaikkansa sekä mahdollisuus vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja omiin palveluihinsa.

Kestävää elinvoimaa investoimalla hyvinvointiin

Maakuntaohjelman uudeksi kärjeksi on nostettu hyvinvointitalous, jolla tarkoitetaan talouden ja hyvinvoinnin keskinäisen vuorovaikutuksen analysointia, mittaamista ja kehittämistä sekä näiden perusteella tehtäviä päätöksiä. Pohjois-Pohjanmaa haluaa profiloitua hyvinvoinnin edistämisen maakuntana. Tämä onnistuu parhaiten pitämällä kaikki mukana hyvinvoinnin kehässä sekä mahdollistamalla ihmisille merkityksellistä tekemistä ja osallistumisen paikkoja. Hyvinvointitalous korostaa sosiaalista, ekologista, taloudellista ja kulttuurista kestävyttä sekä talouden välineellistä roolia hyvinvoinnin luomisessa. Ilmiölähtöinen budjetointi ja politiikkatoimien hyvinvointivaikutusten arviointi ja mittaaminen korostuvat. Hyvinvointityön vaikuttavuuden mittaaminen kunnissa siirtynee kansallisten uudistusten vuoksi vahvemmin sote-indikaattoreista työllisyys- ja työkykyindikaattoreihin. Tietojohtamisen rinnalle nousee vaikuttavuuden johtaminen. Laajamittainen kehitystyö maakunta- ja paikallisella tasolla edellyttää verkostomaista työtapaa sekä osaamisen ja hyvien kokemusten hyödyntämistä.

Ihmisten hyvinvoinnin vahvistuminen mahdollistaa kestävän taloudellisen kehityksen. Hyvinvointitalousajattelussa korostuu talouden ja hyvinvoinnin keskinäisriippuvainen suhde. Hyvinvointi on edellytys talouskasvulle ja yhteiskunnan vakaudelle. Toisaalta talouskasvu luo mahdollisuuksia kohentaa hyvinvointia. Maakunnassa tuotetaan ja jaetaan hyvinvointia sekä investoidaan hyvinvointiin. Kestävistä hyvinvointitaloudessa on sellaisen ympä-

ristön luominen, jossa ihmiset voivat hyödyntää koko potentiaalinsa ja käyttää perusoikeuksiaan. Kestävä ja osallistava talouskasvu sekä kriisien sietokyky mahdollistavat ihmisten, maakunnan ja yhteiskunnan hyvinvoinnin. Pohjoispohjalaisilla hyvinvointi-innovaatioilla on mahdollisuus menestyä maailmanlaajuisesti ja löytää ratkaisuja globaaleihin haasteisiin. Maakunnassa on kasvavia hyvinvoinnin kehitysympäristöjä ja hyvinvointityö pohjautuu vahvaan verkostoperinteeseen. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisopimus 2019–2025 antaa suunnan maakunnan ja kuntien hyvinvointityölle.

Pohjois-Pohjanmaa on yksi Suomen sairaimmista maakunnista. UKK-instituutin tutkimuksen mukaan maakunnan liikkumattomuuden kustannukset ovat lähes 400 miljoonaa euroa vuodessa. Liikunta on kannattava investointi. Tämän maakuntaohjelman aikana hyvinvointialueet aloittavat toimintansa ja kuntien rooli palvelujen tuottajana muuttuu merkittävästi.

Koronapandemia, siihen liittyvät rajoitustoimet ja suositukset ovat vaikuttaneet pohjoispohjalaisen hyvinvointiin ja elinoloihin, palvelujärjestelmään ja palvelujen käyttöön sekä aluetalouteen. On vaarana, että julkisen talouden tasapaino ja hyvinvointi erotetaan toisistaan, jolloin ohitetaan niiden välinen yhteys. Pandemian jälkeen hyvinvointitalouden rooli on rakentaa kestävä pohja oikeudenmukaiselle, tasa-arvoiselle, ilmastoystävälliselle ja korkean osaamisen maakunnalle, joka on vahvempi vastaamaan tuleviin kriiseihin ja selviämään niistä nopeammin.

Sisältökärjet

- Hyvinvointitalouden edistäminen edellyttää jaettua käsitystä hyvinvoinnista. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointikäsitys perustuu ihmislähtöisyyteen. Maakunnassa panostetaan kaikkien hyvinvointiin yksilölliset tarpeet huomioiden.
- Maakunnassa vastataan koronan aiheuttamiin sosiaalisiin kysymyksiin ja segregaaation haasteeseen.
- Maakunnassa talous on väline hyvinvoinnin saavuttamiseksi.
- Maakunnassa panostetaan
 - vaikutusten ennakkoarvointiin.
 - liikunnan lisäämiseen ja liikuntamahdollisuuksien parantamiseen kaikissa elämänvaiheissa.
 - tiedolla johtamiseen ja vaikuttavuustiedon lisäämiseen.
 - vaikuttavuusinvestointeihin ja ilmiölähtöiseen budjetointiin. Lapsibudjetointi tekee näkyväksi lapsiin kohdennetut voimavarat.

Lasten, nuorten ja perheiden sujuva arki

Pohjoispohjalaisten lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi syntyy arjen toimintaympäristöissä. Asuinkuntaansa kiinnittyneet, aktiiviset perheet ovat maakunnan elinvoiman rakentajia. Perherakenteet ja perheiden arki ovat monimuotoistuneet. Tämä vaikuttaa lasten, nuorten ja perheiden kokemukseen hyvästä elämästä, arjen sujuvuudesta ja tuen tarpeista. Keskeistä on tunnistaa perheiden moninaisuus rikkautena ja vahvistaa kokemusta yhdenvertaisuudesta. Taustasta, olosuhteista ja elämäntilanteesta riippumatta jokaisen lapsen, nuoren ja heidän huoltajiensa osallisuus ja kuulluksi tuleminen toteutuvat sekä yksilötason kohtaamisissa että toi-

mintaympäristön kehittämistyössä. Mielen hyvinvointi luo pohjan sujuvaan arkeen ja mahdollistaa tulevaisuussuuntautuneen elämänasenteen. Mielen terveyttä, mielen hyvinvointitaitoja ja valmiutta vahvistetaan systemaattisesti varhaislapsuudesta lähtien eri kasvuympäristöissä. Lapset ja nuoret ovat erityisen haavoittuvassa asemassa sekä yhteisöllisissä että perheiden sisäisissä muutos- ja kriisitilanteissa. Hyvinvoinnin ja toimintakyvyn tukimuotoja muutos- ja kriisitilanteissa kehitetään ja toteutetaan yhteistyössä kuntien sivistys-, nuoris- ja vapaa-aikatoimen, sosiaali- ja terveyspalveluiden, kolmannen sektorin ja TKI-palveluiden kanssa. Lasten ja nuorten

mielenterveyspalvelujen saavutettavuutta ja yhteentoimivuutta kehitetään.

Varhaiskasvatusympäristöt, koulut ja oppilaitokset ovat kodin ohella lapsen tärkeimpiä kasvuympäristöjä. Ne ovat keskeisessä asemassa rakennettaessa polkuja yhdenvertaiseen ja toimivaan arkeen. Jokaisen pohjoispohjalaisen lapsen oikeus oppimiseen, turvallisiin vertaissuhteisiin ja hyvinvointiin sekä mahdollisuus jatkaa opintoja perusopetuksen jälkeen tulee turvata asuinpaikasta riippumatta. Oppivelvollisuuden laajentumisella vahvistetaan tavoitteellisesti syrjäytymisvaarassa olevien nuorten hyvinvointia ja yhteiskuntaosallisuutta. Kasvatusta ja koulutusta toteutetaan toimintaa arvioiden ja jatkuvasti kehittäen. Alueellista yhteistyötä opetuksen järjestäjien kesken vahvistetaan, jotta kasvatuksellinen ja koulutuksellinen yhdenvertaisuus toteutuu. Laadukkaat kasvatus- ja koulutusympäristöt ovat maakunnan vetovoimatekijöitä ja niihin investoidaan.

Sisältökärjet

- Sitoudutaan lapsistrategian tavoitteisiin ja edistetään niitä konkreettisilla toimenpiteillä.
- Lasten, nuorten ja perheiden mielen hyvinvoinnin tukimuodot ja palvelut ovat osuvia ja saavutettavia kaikissa kasvu- ympäristöissä. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja toimintakyvyn tukemiseen muutos- ja kriisitilanteissa löytyy osaamista ja vaikuttavia toimintamalleja.
- Kasvamisen ja oppimisen polku sekä monialainen tukipolku on saumaton ja sujuva.

Kaikille mahdollisuus osallisuuteen

Maakunnassa tarjotaan asukkaille aktiivisesti mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoprosesseihin. Osallistuminen tuntuu kaikista houkuttelevalta ja kannattavalta. Heikommissa asemassa olevia etsitään aktiivisesti, heidät löydetään ja heidän osallisuutensa varmistetaan. Se, että kaikki tulevat kuulluksi ja voivat osallistua päätöksentekoon, vahvistaa luottamusta ja turvallisuutta. Luottamuksen ilmapiiri tuo mukanaan pysyvyyttä. On tärkeää, että maakunnassa asuvat kokevat elä-

män olevan ennakoitavaa ja turvallista. Maakunnassa asuvien merkityksellisyys rakentuu vuorovaikutuksessa ihmisten, taiteen tai luonnon kanssa. Merkitykset kiinnittyvät ajatuksiin, muistoihin ja tavoitteisiin sanoina, kuvina, sävelinä, tunteina ja aistimuksina. Maakunnassa asuvat uskovat mahdollisuuksien olemassaoloon. Osallisuuden kokemus vaikuttaa siihen, miten suuren osan potentiaalisesta toimintakyvystään ihminen ottaa käyttöönsä. Toimintakyky lisää elinvoimaa.

Maakunnassa on turvattu asukkaiden aineellisten ja aineettomien tarpeiden tyydyttyminen tai niihin liittyvien pitkäaikaisten vajetilojen, kuten luottamuksen, turvallisuuden tai niukkuuden korjaaminen. Ihmisille tarjotaan riittävästi tietoa, mahdollisuuksia kehittää taitoja ja resurssia, jotta he pystyvät vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun, toimintaan ja palveluun. Maakunnassa eläminen koetaan riittävän ymmärrettävänä, hallittavana ja ennakoitavana.

Myös niille maakunnan asukkaille, jotka kokevat voimattomuutta ja toivottomuutta, on mahdollisuus vaikuttaa omaan elinympäristöönsä ja omiin yhteisöihinsä. Ratkaisevan tärkeää huono-osaisuuden, köyhyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentämisessä on saada mukaan ne, jotka tilanteesta kärsivät, mutta ovat hiljaa, koska eivät usko mahdollisuuksiinsa vaikuttaa. Maakunnassa tuetaan ihmistä vaikuttamaan yksin ja yhdessä pieniin tai isoihin yhteisiin asioihin joko omassa ryhmässä, lähiympäristössä, paikallisessa yhteisössä tai laajemmin yhteiskunnassa.

Nuorille vaikuttamismahdollisuuksia – nuorten ääni tulee kuuluvaksi heidän osallisuutensa kautta. Vuorovaikutuksen ja yhteisen keskustelun kautta voidaan tunnistaa nuorten vaikuttamisen paikkoja, joissa he toimivat aktiivisesti. Maakunnassa on järjestetty nuorille mahdollisuuksia osallistua monipuolisesti useilla eri tasoilla ja tavoilla, nuorten omien voimavarojen, kiinnostuksen ja ikätason mukaisesti. Nuorten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän näkemyksensä tunnistetaan merkityksellisiksi ja niille annetaan painoarvoa päätöksenteon prosesseissa. Nuoret saavat esiin itselle tärkeitä asioita, asiat etenevät konkretiaan ja niillä on positiivisia seurauksia.

Kunnat ovat tärkeässä roolissa paikallisen osallisuustyön mahdollistajina. Tavoite on, että kuntalaiset voivat osallistua kunnan kehittämiseen ja paikallisten ongelmien ratkaisemiseen. Osallistumisen tapoja on oltava monia ja osallistuminen on helppoa, jotta mahdollisimman moni voisi halutessaan olla mukana.

Sisältökärjet

- Maakunnassa tuetaan ihmistä vaikuttamaan yksin ja yhdessä pieniin tai isoihin yhteisiin asioihin joko omassa ryhmässä, lähiympäristössä, paikallisessa yhteisössä tai laajemmin yhteiskunnassa.
- Nuoret saavat itselle tärkeitä asioita eteenpäin, kokevat tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta.
- Heikommissa asemassa olevia etsitään aktiivisesti ja heidät löydetään ja myös heidän osallisuutensa varmistetaan. Se, että kaikki tulevat kuulluksi ja voivat osallistua päätöksentekoon vahvistaa luottamusta ja turvallisuutta. Osallisuuden kokemus vaikuttaa siten että kaikkien ihmisten potentiaalinen toimintakyky tulee käyttöön.

Monimuotoinen ja rikas kulttuuri

Kulttuuri on lähellä pohjoispohjalaisten ihmisten arkea, ja keskeinen osa onnellista ja aktiivista elämää. Se tarjoaa elämyksiä sekä osallistumisen, itsensä toteuttamisen ja kehittämisen mahdollisuuksia. Persoonallisen ja rikkaan, läpi elämän kantavan kulttuurisuhteen rakentamiseen kannustetaan aktiivisesti ja tarjotaan yhtäläisiä, monipuolisia mahdollisuuksia. Tärkeässä roolissa ovat kulttuurikasvatus sekä kulttuurin ja kulttuuripalveluiden saatavuuden, saavutettavuuden ja laadun kehittäminen. Ammattimaisen taiteellisen työn ja kulttuurin tekemisen edellytyksiä vahvistetaan.

Kulttuurin tarjoama hyvinvointipotentiaali hyödynnetään laaja-alaisesti pohjoispohjalaisten kokonaisvaltaista hyvinvointia vahvistaen. Kulttuurihyvinvoinnin palvelupolut tunnistetaan ja niitä kehitetään poikkihallinnollisesti osana ihmislähtöistä hyvinvointi- ja terveystyötä. Kulttuuri ja taidelähtöiset menetelmät löytävät paikkansa osana sosiaali- ja terveysalan toimintaa ja palveluvalikoimaa muun muassa kulttuurilähteen muodossa.

Kehityksen takaamiseksi tarvitaan tiedolla johtamisen, osaamisen ja monialaisen yhteistyön vahvistamista, kulttuuri- ja taidelähtöisen toiminnan vankempaa resursointia ja tutkimustyöhön panostamista. Hyvinvointialueille laaditaan omat kulttuurihyvinvoinnin suunnitelmat yhteistyössä alueen kuntien kanssa.

Kulttuurin ja luovien alojen merkitys aluekehittä-

mistyössä ja yhtenä elinvoimatekijänä ymmärretään ja niihin panostetaan. Ne monipuolistavat elinkeinorakennetta, lisäävät veto- ja pitovoimaa ja luovat uutta arvonnousua, työpaikkoja sekä hyvinvointia.

Maakunnan kulttuuriperintöä vaalitaan muun muassa tutkimalla ja tekemällä tunnetuksi Oulujoen vesistön voimalaitos- ja asuntoarkkitehtuuria, jolla on potentiaalia päästä maailmanperinnön kansalliselle aielistalle. Alueen omien, pohjoisuuteen nojaavien kulttuuristen ominaispiirteiden, tarinoiden, persoonallisten tapahtumien ja paikkojen hyödyntämisen kautta maakunta erottautuu ja lisää houkuttelevuutta.

Pohjoispohjalainen kestävä identiteetti on voimavarana toiminnassa, kansainvälistymisessä ja monikulttuurisessa maailmassa. Se lujittaa vuorovaikutusta, suvaitsevaisuutta ja kumppanuutta. Vaikutukset ulottuvat niin uusien asukkaiden ja työvoiman saatavuuteen kuin myös matkailuun. Kansainvälistymisessä kulttuurisen vuorovaikutuksen ja sujuvan kanssakäymisen taitojen tulee olla prioriteettina.

Kulttuuritoiminnan strategisuutta ja suunnitelmallisuutta tulee vahvistaa sekä edistää eri menetelmien kuten kulttuurisuunnittelun käyttöönottoa. Kulttuuri tarjoaa keinoja myös ekologisten kriisien taklaamiseen ja kestävämmän elämäntavan toteuttamiseen. Panostamalla kulttuuriin ja taiteisiin voidaan entistä enemmän siirtyä pois aineellisten hyödykkeiden kuluttamisesta.

Sisältökärjet

- Rakennetaan maakunnallista kulttuurin ekosysteemiä yhteistyön, osaamisen, resurssien ja tiedolla johtamisen vahvistamisen kautta.
- Tuodaan kulttuuria lähelle, osaksi pohjoispohjalaisten arkea vahvistamalla sen saatavuutta, saavutettavuutta ja toiminnan edellytyksiä eri tasoilla.
- Hyödynnetään kulttuurin, luovan talouden ja oman pohjoisen perinnön potentiaali tehokkaasti elinvoiman, hyvinvoinnin ja kestävä elämäntavan edistämässä.
- Valmistaudutaan yhdessä koko maakuntana Oulu 2026 kulttuuripääkaupunkivuoden korkeatasoiseen toteutukseen.

Lähiluonnon laatu ja luontoyhteys

Monimuotoisella ja hyvinvoivalla luonnolla on keskeinen merkitys talousjärjestelmän, elinkeinojen ja terveyden perustana. Maakunnan tärkeimmät ekosysteemit kuten metsät, suot ja virtavedet tuottavat hyvin hoidettuna monipuolisesti hyvinvointia pohjoispohjalaisille yhteisöille. Ne tarjoavat ratkaisuja ympäristöongelmiin ja lisäävät arjen merkityksellisyyttä. Pohjois-Pohjanmaan toimijoilla on keskeinen rooli ja vastuu huolehtia luonnon monimuotoisuudesta lähiluonnosta erämetseen elämän ja elinkeinojen edellytysten turvaajana. Etenkin maakunnan virtavesien puhtauden ja ekologisen eheyden vaaliminen on tehtävä, joka edellyttää aloitteellisuutta ja tiivistä yhteistyötä. Maakunnassa toimiva vesistökunnostajien verkosto (VYYHTI-verkosto) tarjoaa toimijoille hyvän

foorumin kokemuksen ja uuden tiedon yhdistämiseen uusiksi menetelmiksi. Luontokokemuksen kehittämisen edellyttää myös lähimatkailun kehittämistä.

Ulkoilu vahvistaa tutkitusti ihmisten elämänlaatua. Viihtyisät viherympäristöt ja luontokohteet elvyttävät, liikuttavat ja yhdistävät ihmisiä arjessa, ja vastaavat kansanterveyden kannalta mittaviin liikkumattomuuden ja henkisen kuormituksen haasteisiin. Luontoliikunnan ja ulkoilun tarpeiden huomiointi arkiympäristöjen suunnittelussa on kustannustehokas keino lisätä liikunnan määrää, tasata samalla terveyseroja ja alentaa terveydenhuollon kustannuksia. Ympäristöministeriön suosituksen mukaan matkaa lähivirkistysalueelle tulee olla korkeintaan 300 metriä. Ulkoilumahdollisuuksien rinnalla

tarvitaan myös ohjausta luontoon pääsemiseksi. Erityistä huomiota luontoon ohjaamisessa tulee kohdistaa ikäryhmään 1–7 vuotta, joka on kriittinen elämänvaihe luontoyhteyden ja sitä kautta terveiden elämäntapojen kehittymiselle.

Luontoliikuntamahdollisuuksia voidaan parantaa kehittämällä alueiden saavutettavuutta, luontomaiseman ja -ympäristön laatua, reittejä sekä turvallisuutta. Luontoympäristöjen mahdollisuudet ja rooli liikunnan ja hyvinvoinnin edistämisessä tulee ymmärtää laajana kokonaisuutena, johon kuuluu myös digitaaliset palvelut ja innovaatiot kuten virtuaalinen luonnon kokeminen. Maakunnassa on satsattava kunta- ja sektorirajat ylittävään yhteistyöhön ja pysyvien verkstorakenteiden muodostamiseen. Yhdenvertaisuuden ja käyttäjälähtöisyyden tulee toimia keskeisinä ohjaavina periaatteina. Luontoalueiden kehittäminen on pitkäjänteinen investointi hyvinvointiin. Kehittämistyön tulee siksi perustua parhaaseen tietoon nojaavaan strategiaan ja yhteissuunnitteluun, jossa myös maanomistajatahot ovat osapuolina.

Huolenpito luonnosta ja sen mahdollisuuksista tekevät maakunnasta nykyistä houkuttelevamman uusien pohjoispohjalaisten asuin ympäristön. Luonnon, eränkäyntiperinteen sekä muun kulttuuriperinnön rikkaus ja strategisesti suunnitellut ulkoilun olosuhteet laadukkaine palveluineen luovat uusia liiketoiminnan mahdollisuuksia, kannustavat lähimatkailuun ja tukevat siten maakunnan elinvoimaisuutta ja ilmasto-vastuullista elämäntapaa. Maakunnan ainutlaatuista luonnon- ja kulttuuriperintöä vaalitaan edistämällä potentiaalisimpia maailmanperintöselvityksiä, joita ovat mm. Oulujoen vesistö, Perämeren aapasuot sekä

Oulanka-Paanajärvi-kansallispuistot. Laadukas asuin ympäristö sitouttaa asukkaita kotikuntiinsa, ohjaa elämäntapoja kestävämpään suuntaan ja lisää matkailullista vetovoimaa. Laadukkaat luontokohteet ovat osoittaneet vetovoimansa myös elävän kulttuurin alustana. Kaikkien saatavilla olevat luonnon hyvinvointivai-
kutukset rakentavat onnellista ja aktiivista maakuntaa.

Lähiluonnon laadun ja saavutettavuuden kehittäminen edellyttää strategisen suunnittelun ja palvelujen viestinnän saralla uusia rakenteita ja toimintamalleja. Kunnilla on näissä avainrooli. Luontoyhteyden vahvistamisen näkökulmasta verkostoja tarvitaan kasvatus- ja opetustyön, kulttuurialan, liikunnan, soite-palvelujen sekä ympäristöalan toimijoiden kesken.

Maakunnassa sijaitsee luontoarvoiltaan tärkeitä ja valtakunnallisesti merkittäviä meri-, järvi- ja joki-alueita. Meri, järvet, joet ja pintavedet ovat monille lajeille tärkeitä elinympäristöjä. On olennaista ylläpitää ja parantaa uhanalaisten lajien kuten vaelluskalojen ja jokihelmisimpukan elinympäristöjä sekä toteuttaa vaelluskalojen luontaisen lisääntymisen mahdollistamiseksi mm. seuraavia toimenpiteitä: luonnonmukaiset kalatiet, alasvaellusreitit, tierumpukorjaukset ja vaellusesteiden purku. Vedenlaatuun kiinnitetään huomiota erilaisten kunnostus- ja ennallistamistoimenpiteiden avulla valuma-alueilla. Toimenpiteet vaikuttavat positiivisesti vesiympäristöjen virkistyskäyttöön, lisäävät ihmisten ymmärrystä uhanalaisista lajeista sekä vahvistavat ihmisten luontoyhteyttä. Pohjois-Pohjanmaan monipuolinen luonto, metsät ja virtavedet muodostavat erinomaiset puitteet erätaloudelle ja siihen tukeutuvalla luontomatkailulle.

Sisältökärjet

- Hyvinvoiva ja monimuotoinen luonto luo hyvinvointia ja merkityksellisyyttä pohjoispohjalaisten yhteisöjen arkeen. Investoimalla vihreään infrastruktuuriin investoidaan yhteiseen hyvinvointiin.
- Luonnon monimuotoisuutta ja kohteiden laatua tulee lisätä etenkin lähellä ihmisiä ja tehdä lähi-luonnon tuottamat hyvinvointihyödyt saavutettavaksi kaikissa väestöryhmissä. Tämä edellyttää toimijat aktivoivaa maakunnan laajuista lähiluonnon kehittämis- ja laatuohjelmaa ja verkostoa sen taakse.
- Luontoyhteyden vahvistamiseen tarvitaan uusia yhteistyörakenteita, jotta toimivia luontopohjaisia toimintamalleja saadaan juurrutettua esimerkiksi kasvatus- tai sosiaalityöhön. Erityinen huomio tulee kohdistaa pieniin lapsiin ja lapsiperheisiin.
- Korkeatasoisten viherympäristöjen kehittäminen osana asuinympäristöjä edellyttää kuntatason strategis-ta, yhteistyöhakuista ja käyttäjälähtöistä kehittämisotetta, jossa päätöksenteko nojaa parhaaseen tietoon.
- Vesistöjen valuma-alueilla sekä joki-, järvi- ja merialueilla tehdään kunnostus- ja ennallistamis-toimenpiteitä vedenlaadun ja uhanalaisten lajien elinympäristöjen parantamiseksi. Vaelluskalojen luontaisia lisääntymismahdollisuuksia edistetään monin eri keinoin. Merialueen, järvien ja jokien virkistyskäyttöarvo paranee ja ihmisten luontoyhteyks vahvistuu.

Yhdenvertainen ja turvallinen Pohjois-Pohjanmaa

Hyvinvointi-, terveys- ja sivistyserot ovat lisäänty-neet Pohjois-Pohjanmaalla. Kuntien tilanne poikkeaa huomattavasti toisistaan. Jotta suunta voidaan muut-taa paremmaksi, on kyettävä vahvistamaan ihmisten osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. Uuden ajan aluekehi-tyksessä painottuvat tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja osallisuuden teemat. Erityistä huomiota tulee kiinnittää työelämän tasa-arvoon, koulutuksen saatavuuteen sekä väestökehitykseen. Tavoite on turvata kuntalais-ten yhdenvertaisuus sekä kestävä hyvinvointi kaikille

väestö- ja ikäryhmille Pohjois-Pohjanmaalla. Tämä voi toteutua, kun ihmiset voivat mahdollisimman hyvin, heillä on hyvä työ-, opiskelu- ja toimintakyky ja he ko-kevat voivansa vaikuttaa omiin asioihinsa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa koko julkinen sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastus-toimen palvelut uudistetaan ja kootaan hyvinvoin-tialueisiin. Pohjois-Pohjanmaan liitto toimii yhteis-työssä jäsenkuntien ja hyvinvointialueen kanssa kuntalaisten hyvinvoinnin ja palvelujen edistämi-

seksi. Sote-uudistuksen päämääränä on, että kaikki saavat laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluja yhdenvertaisesti ja että sekä alueelliset että sosioekonomiset hyvinvointierot kaventuvat. Kuntien toimia tulee tukea sekä sosiaali- ja terveydenhuollon- että työ- ja elinkeinopalvelu-uudistuksessa siten, että koko alue tulee tasapuolisesti huomioiduksi.

Turvallisuus on maakunnan vahvuus. Arjen turvallisuus on paikallisen ja päivittäisen elämänmenon häiriöttömyyttä, sosiaalista turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. Turvallisuutta ei voi ylläpitää vain viranomaisten toimin, vaan se edellyttää elinkeinoelämän, julkisen sektorin ja järjestötoimijoiden välisiä laaja-alaista, pysyvää ja tavoitteellista yhteistyötä. Turvallisuus koetaan eri tavalla eri elämän vaiheissa. Arkiympäristö vaikuttaa olennaisesti ihmisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Arkiympäristöjen ennakoivalla suunnittelulla ehkäistään asuinalueiden eriytymistä. Turvallisuussuunnittelun osalta tilanne vaihtelee kunnittain hyvin paljon. Turvallisuussuunnittelun integraatioon hyvinvointisuunnittelun kans-

sa tulee kunnissa kiinnittää huomiota. Ajatuksena on, että hyvinvointialueesta tulee vahva toimija turvallisuussuunnittelussa. Myös ilmastonmuutokseen varautumiseen panostetaan Pohjois-Pohjanmaalla.

Tämän ohjelman keskeisiä turvallisuusteemoja ovat ikäihmisten (asuin)turvallisuus, nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja yhteiskunnan eriarvoistumisen vähentäminen, harva-asutusalueiden kehitys sekä digipalvelujen saatavuus. Digitaidot ovat yksi tärkeimmistä kansalaistaidoista, mutta suuri osa väestöstä uhkaa jäädä digitaalisen yhteiskunnan ulkopuolelle. Digisyrjäytymisen uhka koskee erityisesti ikäihmisiä, mutta myös muita kohderyhmiä, kuten lapsia ja nuoria. Kuntalaisten tietoturvaosaamiseen ja arjen digiturvallisuuteen tulee maakunnassa panostaa. Toimintaa tulee suunnata kestävien elintapojen, mielenterveyden ja yhteisöllisyyden edistämiseen, asumisen turvallisuuteen, erilaisten ympäristöön liittyvien haittojen ehkäisyyn ja terveysturvallisuuteen. Kehittämiskohteiden ja toimenpiteiden tulee perustua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuuden tilannekuvaan.

Sisältökärjet

- Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen osana kuntien ja maakunnan johtamista, toimintaa ja yhteistyötä.
- Keskeisinä painopisteinä ikäihmisten (asuin)turvallisuus, nuorten syrjäytyminen ja yhteiskunnan eriarvoistuminen, harva-asutusalueiden kehitys sekä digipalvelujen saatavuus ja digiturvallisuus.
- Maakunnan turvallisuudesta viestiminen ja hyödyntäminen maakunnan markkinoinnissa.

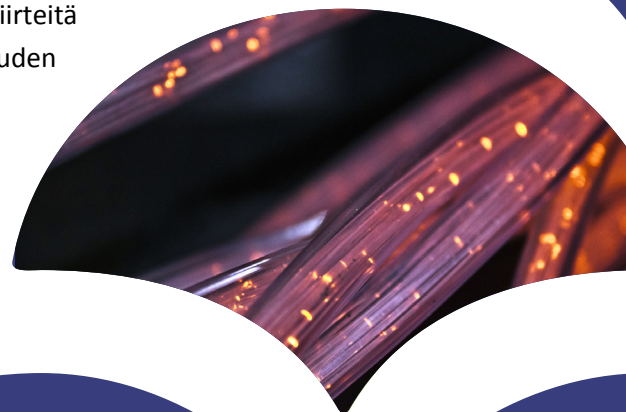
Kärkihankkeet

- Maakunnallinen osallisuusohjelma.
 - Lapsistrategian alueellinen toimeenpano ja yhteistyörakenteiden luominen.
 - Lähiluonnon laatuohjelma: lähiluonnon monimuotoisuuden, palvelujen laadun ja saavutettavuuden kehittäminen kaikissa Pohjois-Pohjanmaan kunnissa.
 - Pohjois-Pohjanmaan kulttuurin kehittämisohjelman 2030 toimeenpano.
 - Maakunnallinen valmistautuminen Oulu 2026 kulttuuripääkaupunki hankkeeseen.
 - Maakunnallinen hyvän mielenterveyden toimenpideohjelma.
-

Saavutettava, alueiden vahvuuksien ja mahdollisuuksien Pohjois-Pohjanmaa

Tavoiteltu muutos 2025

Vuoteen 2025 Pohjois-Pohjanmaalla on hyvät mahdollisuudet opiskella, harrastaa ja tehdä työtä monipaikkaisessa ja paikkariippumattomassa ympäristössä oman elämäntilanteen mukaan. Työn murros vaikuttaa Pohjois-Pohjanmaalla monella eri tavalla. Monipaikkainen tai paikkariippumaton työ luo työntekijälle uudenlaisen suhteen työhön sekä tehostaa ajankäyttöä, kun työmatkoihin ei kulu aikaa. Murroksessa voi parhaimmillaan yhdistää luontevasti työn ja vapaa-ajan. Paikkariippumattomuuden tärkeä mahdollistaja on toimivat tietoliikenneyhteydet ja digitalisaation uudenlainen hyödyntäminen. Monipaikkaisuus antaa kunnille mahdollisuuden tuoda omia erityispiirteitä esiin ja saada uusia asukkaita. Pohjois-Pohjanmaan alueiden erilaisuuden avulla on mahdollista kasvattaa maakunnan vetovoimaa.

Monipaikkainen ja paikkariippumaton arki, työ sekä opiskelu

Monipaikkaisuuden keskeinen tavoite on muodostaa maakunnasta kokonaisuus, jossa voidaan opiskella ja tehdä töitä eri puolilla maakuntaa elämäntilanteen mukaan. Tämä edellyttää digitaalisten ja paikkaan sidottujen palvelujen uudenlaista kehittämistä. Julkisten, yksityisten ja 3. sektorin palvelut tukevat toisiaan. Sote-sektorin digitaalisia palvelukonsepteja tulee kehittää entistä joustavimmiksi, asiakasnäkökulma edellä, mutta myös asiakkaan omaa vastuuta omasta hyvinvoinnista tukien. Pohjois-Pohjanmaan alue voi toimia edelläkävijänä monipaikkatyön kehittämisessä ja sen mahdollisuuksien hyödyntämisessä.

Työn murros tulee vaikuttamaan Pohjois-Pohjanmaalle monella eri tavalla. Tulevaisuuden yhä nopeammin muuttuvassa työelämässä korostuu moniosaaminen, muutosjoustavuus sekä osaamisidentiteetti. Monipaikkainen tai paikkariippumaton työ luo työntekijälle uudenlaisen suhteen työhön. Murroksessa voi parhaimmillaan yhdistää luontevasti työn ja vapaa-ajan. Uusi tilanne antaa keskuspaikkojen ulkopuolisille alueille uusia kehittymismahdollisuuksia ja avaa yrityksille liiketoimintamahdollisuuksia. Työn murros avaa myös uusia mahdollisuuksia työpaikkojen ja työnhakijoiden kohtaanto-ongelman ratkaisemiseksi. Kuntien on aktiivisesti edistettävä paikkariippumatonta työtä, vaikka lainsäädäntö ei tunnista uudenlaista tilannetta. Työhyvinvoinnin ja -olosuhteiden parantaminen on osa maakunnan

Sisältökärjet

- Monipaikkaisuutta ja paikkariippumatonta työtä edistävien mallien ja palvelujen tukeminen.
- Yhteisten etätyöpaikkojen kehittäminen.
- Maakunnan vetovoiman rakentuminen alueiden omien profiilien tunnistamisesta (esim. luonnon- ja arkkitehtuurin hyödyntäminen alueiden ja paikkojen erottumisessa).

vetovoimaa. Suhteellisen suuri ja nuori väestö antaa hyvän potentiaalin yritystoiminnan ja koulutuksen uudistumiselle. Uudenlaista näkökulmaa tarvitaan, koska asuinpaikan valinta on aikaisempaa helpompaa, myös maakunnan ulkopuolelta. Maaseudun ja kaupunkien vastakkainasettelua tulee pyrkiä vähentämään ja korostaa sen sijaan yhdistäviä tekijöitä. Useimmilla kaupunkilaisilla on juuret ja kesämökki/kakkosasunto maaseudulla. Globaalin ja paikallisuuden raja-aitojen madaltuminen on tapahtumassa ja tätä kehitystä pitää edelleen tukea.

Koulutuksen, palveluiden ja harrastusten saavutettavuus

Väestön koulutustaso on Pohjois-Pohjanmaalla noussut jatkuvasti, mutta nousu on taittumassa. Maakunnan osaamistason nostaminen edellyttää väestön osaamistason monipuolistamista ja jatkuvaa vahvistamista sekä oppimisympäristöjen ja alueellisen koulutusjärjestelmän ennakkoivaa ja tarvelähtöistä kehittämistä. On tärkeää huomioida osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana ja mietittävä nykyaikaisia ratkaisuja eri alueiden koulutustason ja koulutuksen saatavuuden varmistukseksi. Koulutuksen saavutettavuutta pitkien välimatkojen maakunnassa voidaan parantaa etäopiskelulla. Koulutuksen saavutettavuutta voi helpottaa joustavat ja edelleen kehitettävät opintopolut, jolloin kynnys korkea-asteen opiskelujen aloittamiseen ei ole niin suuri. Joustavat jatko- ja täydennyskoulutusmahdollisuudet on tuotava myös sinne, missä ei ole korkeakoulutusta. Jatkuva oppiminen on työelämän jatkuvien rakennemuutosten vuoksi kasvanut eri tasolle kuin aikaisemmin. Työssäkäyvien jatko-opiskeluun paikkariippumaton opiskelu sopii erittäin hyvin.

Jatkuva oppiminen, osaamistarpeiden ennakointi, osaamisen johtaminen, joustavat koulutusratkaisut sekä kansallisesti että kansainvälisesti vetovoimainen koulutus tukevat maakunnan kestävä kasvua ja hyvinvointia sekä edistävät osaavan työvoiman saatavuutta. Älykkään opetuksen ja virtuaalitodellisuuden, robotiikan ja digitaalisten kaksosten merkitys koulutuksen järjestäjien

kehittämistyössä korostuu tulevina vuosina. Näihin liittyvät investointi- ja kehittämishankkeet tukevat merkittävällä tavalla koulutuksen järjestäjien kykyä vastata tulevaisuuden työelämän osaajatarpeisiin.

Koulutustarjonnan monipuolistamiseksi ja alueellisen saavutettavuuden parantamiseksi maakunnassa on toteutettu useampia kampusmalleja. Monikampusmallissa alueen ja elinkeinoelämän tarvitsema korkeakoulutus voidaan tuoda ketterästi paikkakunnalle sekä monimuoto- että lähitoteutuksena. Mahdollisuudet kehittää osaamista yhdistämällä toisen ja korkea-asteen tarjontaa palvelee alueen nuorisoa, aikuisia täydennyskouluttautujia sekä alanvaihtajia. Mallissa ohjaavana tekijänä ei ole niinkään hallintorajat vaan toiminallisuus, kumppanuus ja sopimuksellisuus.

Pohjois-Pohjanmaan koulutustarjonnan on edelleen kehityttävä ja pystyttävä vastaamaan muuttuvan työelämän tarpeisiin. Koulutustarjontaa on pystyttävä laajentamaan digitaalisella koulutuksella ja yhteistyöllä, mutta myös turvaamalla lähiopetusta. Digitalisaation mahdollistama ajasta ja paikasta riippumaton opiskelu ja koulutus edellyttää sitä tukevien oppimisympäristöjen ja pedagogiikan kehittämistä. Vastavalmistuneista on saatava suurempi osuus jäämään alueelle, vaikka osuus onkin nyt maan suurimpia. Aikaisempaa toimivammat työmarkkinat saadaan lisäämällä työvoiman koulutusta ja liikkuvuutta, hyödyntämällä digitalisaation

tuomia mahdollisuuksia ja tukemalla monipaikkaisen asumisen, työn sekä vapaa-ajan mahdollisuuksia. Myös opiskelijahyvinvointipalveluiden toimivuuteen erityisesti korkea-asteella on syytä kiinnittää nykyistä enemmän huomiota.

Saavutettavuuden merkitys maakunnan menestyksessä korostuu entisestään. Digitaalinen saavutettavuus on entistä tärkeämpää, mutta fyysistä saavutettavuuden kehittämistä ei saa unohtaa. Erityisesti lasten ja nuorten helposti saatavat ja saavutettavat koulutus- ja harrastusmahdollisuudet vaikuttavat laajassa maakunnassa nuorten tulevaisuuden uskoon ja viihtymiseen maakunnassa. On tärkeää lisätä vapaa-ajan matalan kynnyksen harrastusmahdolli-

suuksia, turvata lähipalvelut sekä kehittää koulujen kerhotoimintaa. Maakunnan kunnat, järjestöt sekä koulut ovat vahvasti mukana harrastamisen Suomen mallissa. Mallin päätavoitteena on lasten sekä nuorten hyvinvoinnin lisääminen ja tarkoituksena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Tavoitteena on juurruttaa Suomen malli pysyväksi toimintatavaksi Pohjois-Pohjanmaan kunnissa. Vanhemmat ikäluokat ovat tottuneet henkilökohtaiseen palveluun, vaikka ovatkin oppineet käyttämään digitaalisia palveluja. Saavutettavuutta tullaan kehittämään uusilla malleilla, jossa yhdistyvät fyysinen palvelu ja digitaalisuus eri ryhmien tarpeilla.

Sisältökärjet

- Koulutuspolkujen sujuvuuden ja saavutettavuuden turvaaminen koko maakunnassa.
- Vetovoimaisten kampusten ja niiden yhteistyön kehittäminen.
- Harrastamisen Suomen mallin alueellinen toimeenpano ja edelleen kehittäminen Pohjois-Pohjanmaan malliksi.

Digitaalisuuden laaja hyödyntäminen

Digitalisaatio ja aluerakenteen monikeskisuus turvaavat sekä edistävät palvelujen saatavuutta ja erikoistuneiden palveluiden kehittämistä. Digitaaliset alustat tarjoavat hyvän mahdollisuuden paikallidentiteettien vahvistamiselle. Vahvan paikallidentiteetin omaavat alueet ja kunnat ovat omaleimaisia ja erottuvia. Kovien teknologioiden rinnalle tarvitaan pehmeitä veto- ja pitovoimatekijöitä, kuten elinympäristön viihtyvyys, mutta erityisesti tunnetasolla: tyytyväisyys, innostus, henkinen ilmapiiri ja hierarkiat. Teknologioiden avulla voidaan edistää pehmeitä veto- ja pitovoimatekijöitä. Digitalisaation vaikutukset näyttäytyvät arjessa useilla eri osa-alueilla. Digitaaliset ratkaisut ovat vakiintuneet osaksi koulujen arkea, työelämää, vapaa-ajan toimintoja sekä viranomaisasiointia: Ne voivat lisätä arjen sujuvuutta ja hyvinvointia, mutta edellyttävät käyttäjältään riittäviä digitaaitoja.

Alustat mahdollistavat uudella tavalla työteon ja opiskelun paikoissa, joissa paikkariippumattomasti työtä halutaan tehdä. Palvelupaketit ovat sujuvasti käytönotettavissa ja niitä voidaan räätälöidä eri alueita ja tarpeita vastaavaksi. Digitalisaation kehitys on nopeaa ja laajenee uusille aloille. Teknologiset alustavat yhdistävät kuntia, kyllä, harrastusryhmiä. Kehittäjät ja ylläpitäjät voivat tulla yhtä monipuolisista taustoista. Julkisen sektorin sekä kuntien ja asukkaiden yhteiskehittämistä voidaan edistää sähköisillä alustoilla. Tämä edellyttää ihmisten osallistumisen ja osallisuuden edistämistä, tilan antamista kansalaisaktiivisuudelle sekä alhaalta-ylös-toiminnan suosimista. Yhdenver-

Sisältökärjet

- Uusien teknologioiden kehittäminen ja käyttöönotto sekä digitaalisten valmiuksien kehittäminen.
- Alustat, jotka luovat paikallista yhteistyötä, vahvistavat identiteettiä ja madaltavat hierarkioita.
- Yhteyksien kehittäminen uudelle tasolle laajakaistan ja 5G:n avulla.
- Tulevaisuuden yhteyksien ja palvelujen edelläkävijyyden vahvistaminen 6G-tekniikan avulla.

taisuuden näkökulma tulee huomioida digitaalisuuden hyödyntämisen yhteydessä. Kun digitaalisuuden tuomia hyötyjä halutaan hyödyntää, on huolehdittava siitä, että kaikilla maakunnan asukkailla on yhdenvertaiset mahdollisuudet.

Keskeinen mahdollistaja paikkariippumattomalle työlle, opiskelulle ja vapaa-ajalle on toimiva tietoliikenneinfra. Pohjois-Pohjanmaan saavutettavuuden kehittymisen yhtenä keskeisenä edellytyksenä on kaikille avoin koko maakunnan kattava valokuituverkko, jonka rinnalla kulkee kattava mobiiliverkko. Näiden yhdistelmästä voidaan rakentaa tulevaisuuden tietoverkko, jonka tavoitteena ovat yhden gigan yhteydet eri puolilta maakuntaa.

Mahdollistava alue- ja väestörakenne

Maakunnan 414 000 asukkaasta yli 60 prosenttia asuu Oulun seudulla ja väestön siirtyminen kaupunkiseudulle näyttää jatkuvan. Oulun seudun kehitys on ensiarvoisen tärkeää koko Pohjois-Suomen toiminnalle ja taloudelle, mutta maakunnassa tarvitaan aluerakenteen määrätietoista suunnittelua ja kehittämistä myös muiden kaupunkiseutujen, Raahen seudun, Pyhä- ja Kalajokilaakson ja Koillismaan, osalta, pohjaten niiden omiin vahvuuksiin. Maakunnan tulevaisuuden aluerakennetarkastelu tehdään uuden maakuntakaavaan valmistelun yhteydessä rinnan kansallisen alueidenkäytön kehityskuvatyön kanssa. Etenkin luonnonvaroihin perustuvien investointien ja niihin liittyvien ratkaisujen, monipaikkaisuuden ja palvelurakennemuutosten vaikutukset aluerakenteeseen sekä maakunnan eri osien vetovoimaisuuteen on tärkeä tunnistaa. Matkailuun tehdään investointeja kaikissa maakunnan matkailukeskuksissa.

Pohjois-Pohjanmaalla mahdollistava alue- ja väestörakenne merkitsee useita vahvoja alueita ja seutuja, jotka ovat vuorovaikutuksessa lähialueiden ja muiden maakuntien kanssa. Aluekehittäminen on verkostotyötä, jossa lisäarvo syntyy eri tahojen antamasta panoksesta. Alueiden erilainen ja profiloitunut väestö-, elinkeino- ja osaamisrakenne pehmentää talouden heilahteluja ja mahdollistaa muuttoliikkeen maakunnan sisällä, jolloin työmarkkinoista tulee joustavammat. Verkostomainen rakenne ei korosta rajoja tai hierarkiaa vaan luontevaa yhteistyötä. Seutukaupunkiverkoston avulla verkostoon kuuluvat kaupungit ovat profiloineet omia vahvuuksiaan. Aluekehittämis-

toimia tulee kohdentaa mahdollisimman joustavasti ja tarvelähtöisesti, alueiden rakenteelliset ja toiminnalliset eroavaisuudet huomioiden. Pohjois-Pohjanmaalla kiinnitetään erityistä huomiota yritysten sijoittumiseen ja yrityksille tarjottavaan palvelurakenteeseen tasapuolisesti maakunnan alueella. Näin turvataan sekä työpaikat että kuntien ja kaupunkien veto- ja pitovoima. Tärkeää että alueellinen yhteistyö elinkeinoelämän edistämässä palvelee sekä suurempia kuin pienempiä paikkakuntia.

Koko maakunnassa työikäinen väestö on miesvoittoista. Miesten lähtömuutto on alhaisempaa kuin naisilla, mutta naisten tulomuutto kääntää nettomuuton miesten osalta enemmän negatiiviseksi. Tasapainoinen sukupuolirakenne ja sitä tukeva monipuolinen koulutus- ja työpaikkarakenne on haasteellinen tavoite koko maakunnan alueella, erityisesti pienen väestömäärän alueilla. Sukupuolijakauman tasoittaminen koulutuksen eri aloilla ja asteilla sekä eri toimialoilla on tärkeä kehittämiskohde.

Kaupunkiseutuja on syytä kehittää kuntarajat ylittävällä strategisella maankäytön ja kestävän liikumisen suunnittelulla. Tasapainoinen aluerakenne edellyttää paitsi kaupunkiseudun ja alueellisten keskusten vetovoiman vahvistamista myös monipuolista kaupunki–maaseutuvuorovaikutusta. Maaseudun maankäytön suunnittelussa on tärkeää painottaa elinvoimaisten ja hyvinvointia edistävien asuin- ja työympäristöjen sekä resurssiviisaan yhdyskuntarakenteen yhtäaikaista muodostumista.

Maakunnan hyvän saavutettavuuden ja tasapai-

noisen aluerakenteen perustana ovat hyväkuntoinen liikenneverkko, toimintavarmat liikenne- ja kuljetuspalvelut sekä tulevaisuuden tietoliikennetarpeet tyydyttävä maakunnan kattava valokuituverkko. Näillä varmistetaan monikeskuksisen maakunnan sisäiset, kansalliset ja kansainväliset yhteydet. Liikenneyhteyksillä, mukaan lukien tietoliikenneyhteydet, on ratkaisevan tärkeä rooli elinkeinojen toimintaedellytyksille ja yritysten sijoittumiselle. Elinkeinoelämän kehittämisen lisäksi Pohjois-Pohjanmaalla tulee edistää monimuotoisen ja maantieteellisesti laajan maakunnan esteetöntä ja saavutettavaa palveluverkkoa.

Pohjois-Pohjanmaan ja naapurimaakuntakeskusten välisissä yhteyksissä merkittäviä ovat valtatie 8 ja 22. Valtatie 8 on läntisen Suomen tärkein yhteys, joka palvelee Perämeren satamien, tuotantolaitosten ja asutuskeskittymien liikennettä ja kuljetuksia. Sitä täydentävät valtateiden välissä sijaitsevia kuntia palvelevat kantatiet 86 ja 63. Valtatie 22 yhdistää Kainuun Perämeren satamiin ja tuotantolaitoksiin, ja se on tärkeä itä-länsisuuntainen yhteys Venäjän Karjalaan. Koillismaan saavutettavuuden kannalta merkittävimmät tieyhteydet ovat Oulun seudun ja Koillismaan yhdistävä valtatie 20 sekä itäisen Suomen etelä-pohjoissuuntainen yhteys valtatie 5. Kantatiet yhdistävät alueen Kainuuseen sekä Pudasjärven kautta Rovaniemelle ja edelleen Norjaan. Maakunnan eteläosassa poikittaisyhteyksien kannalta merkittäviä ovat Pohjois-Pohjanmaan rannikon ja Pohjois-Savon yhdistävät valtatie 27 ja kantatie 88 sekä Pohjois-Pohjanmaan rannikon ja Kainuun yhdistävä valtatie 28. Alemman asteen maantieverkko on tärkeä metsä- ja biotuoteteollisuuden puuraaka-aineen kuljetuksille sekä maatalouden kuljetuksille. Kovaa vauhtia

Sisältökärjet

- Alueellisella yhteistyöllä lisäarvoa elinkeinoelämän edistämiseen ja palvelujen järjestämiseen.
- Saavutettavuus maakunnan elinvoiman edellytyksenä.
- Laajakaista nopeasti etenevän digitalisaation mahdollistajana.
- Sukupuolijakauman tasoittaminen koulutuksessa ja eri toimialoilla.

rapautuvan alempiasteisen tieverkon kunnostukseen on varattava riittävät määrärahat.

Pohjois-Pohjanmaalla ja Oulun seudulla on tärkeä asema pohjoisimman Euroopan keskuksena Itämeren alueen ja Barentsin alueen solmukohdassa. Tavoitteena on maakunnan kehittäminen tasapainoisen aluerakenteen pohjalta kansallisia ja kansainvälisiä kehittämisvyöhykkeitä voimistaen. TEN-T-ydinverkko-käytävän laajentuminen pohjoiseen avaa maakunnalle suuria mahdollisuuksia. Maakunnan tasapainoista aluerakennetta täydentää kuntakeskusten tarjoama palveluverkko, joka takaa palvelujen tasapuolisen tarjonnan maakunnassa. Alueellisiin vahvuuksiin perustuva liikennejärjestelmä tukee tasapainoista aluerakennetta. Tarkennetut maakunnan liikennejärjestelmän kehityskohteiden tavoitteet linjataan Pohjois-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmassa.

Väestön sukupuolirakenne Pohjois-Pohjanmaan seutukunnissa

Maakunta/seutukunta	Ikä	Miehet	Naiset	Lukumäärä	%
MK17 Pohjois-Pohjanmaa	0–14	39 777	38 291	1 486	3,7
	15–64	131 060	121 308	9 752	7,4
	65–	38 043	45 351	-7 308	-19,2
SK171 Oulu	0–14	24 770	23 940	830	3,4
	15–64	84 373	80 106	4 267	5,1
	65–	18 306	23 357	-5 051	-27,6
SK173 Oulunkaari	0–14	2 104	2 002	102	4,8
	15–64	6 769	5 628	1 141	16,9
	65–	3 151	3 329	-178	-5,6
SK174 Raahe	0–14	3 045	2 956	89	2,9
	15–64	9 597	8 396	1 201	12,5
	65–	3 979	4 465	-486	-12,2
SK175 Haapavesi-Siikalatva	0–14	1 278	1 197	81	6,3
	15–64	3 966	3 401	565	14,2
	65–	1 751	1 870	-119	-6,8
SK176 Nivala-Haapajärvi	0–14	2 684	2 608	76	2,8
	15–64	7 934	7 000	934	11,8
	65–	3 508	3 943	-435	-12,4
SK177 Ylivieska	0–14	4 470	4 193	277	6,2
	15–64	12 713	11 693	1 020	8,0
	65–	4 706	5 513	-807	-17,1
SK178 Koillismaa	0–14	1 426	1 395	31	2,2
	15–64	5 708	5 084	624	10,9
	65–	2 642	2 874	-232	-8,8

Kärkihankkeet

- Etätyön ja monipaikkaisen työn mahdollisuuksien kehittäminen.
- Tulevaisuuden kampuksien ja oppimisympäristöjen kehittäminen huomioiden digitaalisuus ja hybridimallit.
- Digitaitava Pohjois-Pohjanmaa: kuntalaisten, viranomaisten ja yritysten digisiirtymän tukeminen.
- Tietoliikenneyhteyksien ja sähköisten palveluiden kehittäminen tulevaisuuden tarpeita vastaavaksi.
- Julkisen ja yksityisen väyläverkon kehittäminen ja kunnon turvaaminen. Liikenneväylien ja -palvelujen toimivuus.

Yrittävä ja uudistuva Pohjois-Pohjanmaa

Tavoiteltu muutos 2025

Vuonna 2025 Pohjois-Pohjanmaan maakunta on kansallisesti, kansainvälisesti verkostoitunut ja vahvasti osaamisellaan profiloitunut maakunta. Toiminta perustuu vahvaan yrityslähtöiseen koko maakunnan tasoiseen yhteistoimintaan. Maakunnassa on vaikuttavaa yritysvetoista ja yritystarpeisiin perustuvaa ohjelmallista toimintaa sekä kokeilujen ja hyväksi todettujen toimintatapojen jakamista. Kaikki yksityiset ja julkiset toimijat vaikuttavat päätöksillään niihin asioihin, joihin voidaan aidosti vaikuttaa tai muuttaa. Toiminta on kansallisesti ja kansainvälisesti verkostoitunutta ja vaikuttavaa.

Uudistaminen yritystoiminnassa, työelämässä ja osaamisessa tapahtuu sekä yksityisellä ja julkisella puolella moderneja kanavia hyödyntäen. Vuonna 2025 meillä on menestystarinoita, joihin on vaikutettu fokusoiduilla ohjelmakokonaisuuksilla, rahoituksilla ja yrityksiä hyödyntävillä toimenpiteillä. Maakunnallisilla yrityslähtöisillä kehittämisohjelmilla ja kärkihankkeilla on selkeät metodit, joissa on hyödynnetty ja jaettu toimialasta riippumatta kansainvälistä kokemusta, tutkimusta sekä tietoa. Näillä toimilla on synnytetty menestyviä innovaatioita ja luotu kestäviä arvoketjuja sekä saavutettu asetettuja tavoitteita. Maakunnassa on tehty rohkeita tekoja hyödyntäen ja jakaen eri sukupolvien ajatusmaailmaa ja osaamista käyttäen kansainvälisiä areenoita ja laadukasta viestintää.

Yrittäjyyden kasvua, työllisyyttä ja työelämän muutoksia tukevien toimintaympäristöjen parantaminen

Vahva yrittäjyyspolitiikka on tehokasta aluekehityspolitiikkaa, joka luodaan paikallisesti ja maakunnallisesti. Maakunnan menestys ja työllisyys perustuu jatkosakin yhä suuremmassa määrin pk-yritysten varaan. Yrittäjyyden olosuhteet, toimintaympäristöt sekä yrittäjyyden mahdollistaminen ovat alueen elinvoimaisuuden tae. Maakunnan pitäminen yrittäjyyden kautta elinvoimaisena luo pohjaa myös julkisten palveluiden rahoituksen kestävyydelle. Jatkuvat toimintaympäristöjen, markkinoiden ja työelämän muutosten huomioiminen läpileikkaavasti sekä päätöksenteossa, johtamisessa ja kansainvälistyvässä markkinassa on huomioitava kaikilla tasoilla, lähimarkkinaa unohtamatta. Yritysten kasvuhakuisuutta pitää lisätä toimenpiteillä, jossa yrittäjien johtamista ja jaksamista tuetaan. Kasvun pullonkauloja tulee ratkaista ja yritysten osaamista jakaa vahvemmin. Pohjois-Pohjanmaan yritysten toimialoista suurin on palvelut, sen jälkeen kauppa, rakentaminen ja teollisuus. Teollisuuden osuudessa kestävän kehityksen, vastuullisuuden ja toimialojen uudistaminen on tärkeää kaikilla toimialoilla, siten, että luodaan kansainvälistä kasvupotentiaalia. Alueen yrityksen ovat kansallisessa vertailussa kasvuhakuisempia kuin koko maassa keskimäärin. Markkinoiden, markkinoinnin ja viestinnän tehtäviä pitää johtaa ja tuottaa yritysjohtoisesti, mutta julkisten toimijoiden kanssa vahvassa yhteistyössä. Julkisen sektorin olennainen tehtävä on luoda maakunnallisen ja kunnallisen elinkeinopolitiikan keinoin yrityksille alus-

toja ja toimintaympäristöjä menestyä ja kasvaa muuttuvissa ympäristöissä. Yritysten kasvun esteiksi on tunnistettu luvitus, työvoiman saatavuus, työllistämisen kalleus, työllistämisen riski, rekrytointiosaaminen sekä taloudellinen kyky reagoida nopeasti muuttuviin tilanteisiin. Pohjois-Pohjanmaan yritysten toimintaympäristö liittyy vahvasti sijaintiin, saavutettavuuteen sekä monipuolisuuteen. Syrjäinen sijainti haastaa alueen yrityksiä vastaamaan kustannuksissa ja saavutettavuudessa. Pitkät välimatkat ja vaikeat talviolosuhteet lisäävät yritysten kustannuksia ja heikentävät kilpailukykyä. Yritysten sijaintipäätösten näkökulmasta tarvitaan pitkäjänteisteistä liikennejärjestelmäsuunnittelua, joka luo vakautta elinkeinoelämälle.

PK- ja mikroyrittäjyys on suurin yrittäjyyden muoto maakunnassa. Koko Suomen tasolla kaksi kolmasosaa on yksinyrittäjiä. Kyseessä on merkittävä työelämänmuutokseen liittyvä trendi, joka on pysyvä. Uutena ilmiönä on tapa toimia laskutusyrittäjänä, jolloin ei ole olemassa Y-tunnusta, jolloin ei rekisteröidyt yrittäjäksi. Tällöin nousee tarve tietää yritystoimintaa koskeva lainsäädäntö, kyky ja osaaminen markkinointiin sekä toiminnan turvaamiseen. Yritysten verkostointimainen toiminta on lisääntymässä ja sitä pitää tukea. Työllistämisen kynnyksen madaltaminen, työehtosopimusten muutokset ja mahdollisuus palkata työntekijä pitää olla riskittömämpää ja osana mikro- ja yksinyrittäjiä tukevia ja kannustavia toimintoja. Yritystoiminnan menestyminen edellyttää aktiivisia

toimia, joilla edistetään yritysten kykyä kasvaa, kansainvälistyä ja työllistää. Yhtä suuri tarve on tehokkaille työllistymistä edistäville toimille, jotta työn ulkopuolisilla työllistyminen on mahdollisimman ripeää ja osallisuus työhön kasvaa. Korona-aika on heikentänyt heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä. Maakunnan työllisyysasteen nosto tukee yksilöitä ja yrityksiä sekä lisää kuntien taloudellista toimintakykyä. Työllisyyden kuntakokeilut käynnistyivät Pohjois-Pohjanmaalla kolmella kokeilulla (Oulun, Raahen ja Ylivieskan seutu) maaliskuussa 2021. Kokeilujen ulkopuolella on 14 kuntaa. Kokeilujen tarkoituksena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. Työ- ja elinkeinopalveluiden siirto kunnille tapahtuu vaiheistetusti vuoden 2024 aikana. Tavoitteena on palvelurakenne, joka edistää alueen ja kuntien työllisyysdynamiikkaa, työntekijöiden nopeaa

työllistymistä sekä lisää työ- ja elinkeinopalvelujen tuottavuutta, saatavuutta, vaikuttavuutta ja monipuolisuutta. Pohjoismainen työvoimapalvelumalli tulee voimaan kahdessa vaiheessa vuonna 2022. Mallissa painottuu henkilökohtainen asiakastyö ja yhteydenpito. Kuntaomisteisessa mallissa kunnilla on vastuu eri toiminnoissaan edistää uusien työpaikkojen luomista, yritysten syntymistä, vaikuttaa työn kysyntään ja tarjontaan. Uudistuksessa tuleva rahoitusmalli tulee olla kunnille kannustava.

Työn tuottavuus Pohjois-Pohjanmaalla on heilautellut muita maakuntia enemmän. Vuoteen 2008 asti Pohjois-Pohjanmaan tuottavuus kasvoi hyvin nopeasti, minkä jälkeen tuottavuus alkoi heikentyä. Vuodesta 2010 tuottavuuden kasvu on ollut hidasta, kuitenkin nopeampaa kuin keskimäärin Suomessa. Tuottavuuden muutokset ovat noudattaneet ICT-klusterissa tapahtuneita muutoksia.

Sisältökärjet

- Johtamisen tukeminen ja kansainvälisen osaamisen kokemusten ja osaamisen jakaminen.
- Yrittäjien jaksamiseen vaikuttavien riskien arvioiminen ja näiden riskien madaltaminen.
- Osalla aktiivisen kasvun edistäminen, osalla olemassa olevan markkinan hallitseminen.
- Kasvua ja työllisyyttä tukevan (mikro)yrittäjyyden tavoitteellisen myynti- ja markkinointiosaamisen kehittäminen ja tukeminen.
- Yrittäjyyden ja työllistämisen kynnyksen alentaminen ja työvoiman arvioinnin, tarpeen ja yritysyritysohjeiden vahvistaminen.
- Yritysten kansainvälistymiskehityksen tukeminen.
- Hyödynnetään ja kehitetään alueen palvelumarkkinaa laajasti ja yhteensovitetaan, että julkinen sektori ei kilpaile yksityisen palvelumarkkinan kanssa.
- Työllistymisen edistäminen, erityisesti nuorten ja vastavalmistuneiden työllistäminen.
- Tuottavuuden kehittäminen kaikilla toimialoilla.

Muutoskyvykkyyden vahvistaminen yrittäjyydessä ja elinkeinoelämässä

Kuntien kehitysyhtiöillä on ja tulee olemaan yhä suurempi rooli kuntien elinkeinopolitiikan seuraajina ja kehittäjinä. Elinkeinopolitiikkaa tehdään yhä vahvemmin osana kuntien perustoimintaa ja jatkossa siihen liittyy myös työllisyystoiminta. Elinkeinopolitiikka tehdään kunnissa, mutta joka kunnassa ei tarvitse tehdä kaikkea.

Monet kehitysyhtiöt seuraavat nykyisten ja uusien yritysten mahdollisuuksia toimia ja sijoittautua. On tärkeää tarjota yrityksille kontakteja ja apua yritystoiminnan kehittämiseen. Alueiden tulee löytää omat vahvuutensa ja luoda omat toiminnalliset verkostonsa. Alihankintaketjujen rakentaminen ja yritysyhteistyön lisääminen tukee myös uusia liiketoimintamalleja ja laajempien kokonaisuuksien tarjontaa asiakkaille.

Liiketoimintojen uudistaminen ennakoimalla, digitalisaatiota hyödyntämällä ja ohjausmekanismien kuntoon laittamisella lisää yritysten muutoskyvykkyyttä. Erityisesti tulevina vuosina painottuu yritysten ympäristö-, sosiaalinen ja hallinnollinen vastuu tuotannossa, tuotteissa ja myynnissä sekä henkilöstöasioissa.

Tällä hetkellä EGS-raportointivelvollisuus koskee yli 500 henkilön työntekijäyhtiöitä. Yhtiön antamien raporttien tulee sisältää tiedot siitä, miten huolehditaan ympäristöasioista, sosiaalisista asioista ja henkilöstöasioista, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta sekä korruption ja lahjonnan

torjunnasta. Tällä hetkellä GRI-standardiraportti on maailmalla laajimmin käytetty vastuullisuusraportoinnin malli. Tähän on tulossa muutos, koska huhtikuussa 2021 Euroopan komissio hyväksyi ehdotuksen uudesta kestävän kehityksen raportoinnin direktiivistä Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). On viisasta ennakoida, että kestävän kehityksen vaateet tulevat kosemaan jatkossa myös pk-yrityksiä. Alueelliset strategiat, kuten älykäs erikoistuminen nostavat esiin alueen vahvuudet. Ennakointi osaltaan nostaa esiin alueen koulutustarpeen, osaamisvaateet, markkinoiden muutokset ja kansainväliset trendit. Innovaatiopanosten tulee näkyä tuotekehityksessä, uudistumisessa, uusissa tuotteissa, digitaalisessa markkinoinnissa sekä vastuullisuudessa.

Maakunnan alueellinen resilienssikyvykkyys tulee selvittää ja selvityksen kautta tehdä toimenpiteitä, jotka ratkaisevat kasvua rajoittavia esteitä. Tulevaisuuden työvoiman ja yritysten työllistämistarpeet tarvitsee panostusta koulutukseen ja sen muutoskyvykkyyteen. Innovaatiopanostukset tulee näkyä investoinneissa, tuotekehitys ja laatutyössä, vastuullisuustyössä sekä niiden rahoituksessa.

Pk-yritysten kytkeminen vahvemmin alueellisiin innovaatioekosysteemeihin koko maakunnassa on entistä tärkeämpää. Yliopistot, korkeakoulut ja muut koulutusorganisaatiot, kunnalliset elinkeino- ja kehitysyhtiöt sekä muut alueen elinkeinopalvelut

ovat useimmiten pk-yritysten lähimpiä kehittämis- ja innovaatiokumppaneita. Tutkimus- ja innovaatiostrategiat, yrityskeskeiset innovaatiopalvelut, hautomot ja kokeiluympäristöt ovat merkittäviä toimintaympäristöjä, joissa voidaan yrityslähtöisesti luoda uutta ja uudistuvaa osaamista ja kilpailukykyä.

Tietoliikenneverkot ovat isoin merkittävä panostus yritysten toimintojen digitaalisuuteen ja uudistumiseen uusien liiketoimintamallien, kansalliseen ja kansainväliseen markkinointiin, monipaikkaisuuteen sekä jatkossa myös vastuullisuusraporttien luomiseen. Tietoliikenneverkko on maakunnan kaikkien toimijoiden perusinfrastruktuuria. Digitalisoituneet yritykset ovat tutkimusten mukaan muita uudistuskkyisempiä ja kasvuhakuisempia.

Sisältökärjet

- Investointeihin kannustaminen ja niiden rahoittaminen.
- Yritysten kansainvälistymisen ja liiketoiminnan kehittämisen tukeminen ja rahoitus.
- Tuotekehityksen jatkuva varmistaminen ja tukeminen.
- Kasvua rajoittavien käytännön esteiden poistaminen ja niiden tukeminen (pk-yritykset).
- Yritystoiminnan liiketoimintamallien uudistamistyö ja uusien teknologioiden hyödyntäminen (digitaalisuus, automaatio ja tekoäly).
- Vastuullisuusajattelun ja liiketoimintaidelogian kehittäminen ja näkyväksi tekeminen pk-yrityksissä.

Yritysymyönteisyyden lisääminen päätöksenteossa ja palveluissa

Yritysten toiminta ja siihen liittyvien toimintojen kuten lupien, verotuksen ja valvonnan tulee olla mahdollisimman sujuva prosessi. Merkittävää on, että yritykset ja yrittäjät ovat alueen julkishallinnon (valtio, kunta, ELY, AVI, TE-hallinto) merkittävä asiakasryhmä, jolla on paljon viranomaisasiointia edellyttäviä velvoitteita ja tarpeita. Tämä tarkoittaa, että julkisten palveluiden digitalisointi järkevöittää yritysten viranomaisprosessin, säästää vaivaa ja aikaa sekä tehostaa palvelutasoa.

Palvelukanavien digitalisointi lisää niiden saavutettavuutta ja kannustaa molempia osapuolia digitalisointiin. Palveluiden saatavuus pitää olla kieliversioitu, koska sillä tuetaan myös kansainvälisiä toimijoita.

Mitä pienempi yritys, sitä suurempana voidaan kokea hallinnollinen taakka tehdä ja toimia oikein. Kuntien yritysarviointitoiminta pitää sisältää päätöksentekoon ja virkamiestyöhön. Yrittäjien alueellinen ja kansallinen edunvalvonta on tärkeää koko alueen

kilpailukyvyyn vahvistamiselle. Yritykset eivät ole julkisen sektorin passiivisia kumppaneita vaan aktiivisia kumppaneita. Tavoite on molemmilla osapuolella sama - menestyminen. Digitalisatiossa yrittäjien ja yritysten rooli alueen julkisten palveluiden tuottajina ja kehittäjinä sekä niitä täydentävinä palvelun tarjoajina korostuu. Alueen julkista sektoria on aktiivisesti rakennettava alustaksi asiakaslähtöisille palveluekosysteemeille, jotka sisältävät sekä julkisia, että yksityisiä palveluntarjoajia. Monituottajamallin mahdollistajana on avoimien rajapintojen kautta liikkuva, ajantasainen ja asiakkaan suostumuksella hyödynnettävä tieto ja palvelutarve. Asioiden sujuvuuteen liittyy kunnollinen digi-infra ja se tulee huomioida ennakoiden kaavoituksessa tietoliikenneverkkojen kehittämistarpeina. Yhteinen tavoiteltava tila on, että varmistetaan, ettei lupa- ja muut hallinnolliset käytännöt hidasta niiden rakentamista.

Sisältökärjet

- Alueellisen edunvalvonnan vahvistaminen.
- Digitaalisten palveluiden saatavuus monella eri kielellä.
- Yritysmönteisyys, sujuvuus sekä vaikuttavuusarviointi päätös-, lupa- ja kaavaprosesseissa.
- Olemme tavoitettavia, oikein asennoituvia sekä kielitaitoisia asiakaspalvelijoita toinen toisillemme.

Yrittäjyyspolkujen monipuolistaminen ja sujuvoittaminen huomioiden omistajavaihdosasiat

Yrittäjyyden perusedellytykset ovat Suomessa erinomaiset. Suomi on vakaa, vapaa ja turvallinen maa elää ja yrittää. Yrittäjyyden muodot ja mahdollisuudet ovat moninaiset. Yritystoiminnan ja työn tekeminen on yhä vähemmän paikkariippuvainen tietoliikenteen ja digitaalisuuden ansiosta. Yrittäjyysmallien mahdollistaminen ja kokeilu tulee olla

yhteiskunnan tukemaa ja hyväksymää. Merkittävä trendi on yksinyrittäjyyden kasvu. Yksinyrittäjien määrän on kasvanut merkittävästi 2000-luvulla kasvun ollessa koko maassa 55 prosenttiyksiköä. Huomattava ajuri yrittäjyyspolkujen monipuolistamistarpeisiin on yrittäjien ikääntyminen. Pohjois-Pohjanmaalla yrittäjien keski-ikä on 49

vuotta ja tämä edellyttää toimia yritysten toiminnan jatkuvuuteen. Yrittäjyyden vaatimukset sekä toimintaympäristöjen muutokset haastavat yhä enemmän yrittäjien jaksamista sekä tulevaisuuden ennakkointia. Pohjois-Pohjanmaan yrittäjissä on yli 4000 jäsentä. Paikalliset yrittäjät luovat maakuntaan yrittäjyysshenkeä. Heitä tarvitaan verkostona, joka kertoo ja jakaa tietoa yrittäjyydestä. Vaihtoehdot osa-aikayrittäjyyteen tai kokeiluun jo opiskelu- ja kouluvaiheessa turvaa yritysten toiminnan jatkumista.

Nuorten yrittäjyysinnon kasvattaminen mahdollisuutena pysyä kotipaikkakunnalla tai yleensä Suomessa on huomioitava kannustava mahdollisuutena. Maakunnan muuttotrendien hallinnassa mahdollisuus yrittäjyyteen edellyttää yrittäjyyskasvatuksen tuomista perusopetukseen. Työelämän arvopohjaisuus näkyy nuorten asenteissa. Työelämän neljä tärkeintä elementtiä ovat 2020-luvulla vapaus, joustavuus, luottamus ja yhdenvertaisuus. Uuden yrittäjäpolven kasvattaminen on maakunnan elinvoimatyötä parhaimmillaan.

Nuorten yrittäjyysuhde vaikuttaa koko yhteiskuntaan. Mitä vahvempaa on yrittäjyysasenne, sitä vahvemmin se näkyy tarpeena pärjätä myös palkkatyössä ja elämässä. On tärkeää, että kuntien yrittäjät ovat aktiivisesti mukana oppilaitosten ja yhteisöjen toiminnassa. He antavat nuorille oman esimerkinsä. Yrittäjät kantavat usein pk-yrityksissään ylisukupolvista vastuuta. Yrittäjyyteen ei synnytä, siihen kasvetaan. Siinä vaiheessa, kun jatkajaa ei löydy omasta perheestä jää vaihtoehtoiksi yritystoiminnan lopettaminen, sen myyminen ja

Sisältökärjet

- Yrittäjyyskokeilujen mahdollistaminen elämän eri vaiheissa.
- Yrittäjyysopetuksen vahvistaminen kaikilla koulutustasoilla.
- Osa-aikayrittäjyyden tukeminen.
- Omistajavaihdostoinnin turvaaminen.
- Maahanmuuttajayrittäjyyden edistäminen.
- Startup -yrittäjyyden edistäminen.
- Monipaikkaisen yrittäjyyden edistäminen.

omistajanvaihdos. Maahanmuuttajien potentiaalia siirtyä yrittäjiksi tulee vahvistaa jatkossa entistä paremman yritys-kannan säilymisen ja kehittämisen näkökulmasta.

Kevään 2021 PK-Barometrin mukaan Pohjois-Pohjanmaan yrittäjistä kahden vuoden aikana 15 prosenttia ja seuraavan viiden vuoden aikana 29 prosenttia aikoo luopua yrityksestään. Tällä on iso merkitys maakunnan yritysten määrään sekä työllisyyteen, jos jatkajaa yritykselle ei löydy. Tulevan neljän vuoden aikana on tarpeen tukea yrittäjävaihdos toimintaa tuloksellisesti maakunnassa.

Kärkihankeet

- Työ- ja elinkeinopalveluiden sujuva siirtyminen kunnille.
- Maakunnan kansainvälinen, uudistuvien yritysten yrityslähtöinen kasvu- ja tukihanke (veturiyritykset, pk- ja mikroyritykset, Hub-ekosysteemimalli).
- Yrittäjien johtamisen ja jaksamisen kärkihanke.
- Uudistuva ja muutoskykyinen yrittäjyys (omistajanvaihdokset, digitaalisuus, uudet tavat toimia sekä yrittäjyyskasvatus).

Kansainvälisesti houkutteleva ja menestyvä Pohjois-Pohjanmaa

Tavoiteltu muutos 2025

Pohjois-Pohjanmaa on monimuotoinen, avoin ja kansainvälinen maakunta. Maakunta on vetovoimainen asukkaille ja opiskelijoille kansallisesti ja kansainvälisesti. Pohjois-Pohjanmaa on kehittyvä ja edistysellinen maakunta, jonne osaajat tahtovat tulla. Maakunnan kilpailukyky turvataan siten että osaajia riittää elinkeinoelämän tarpeisiin. Työperäistä maahanmuuttoa edistetään. Maakuntaan sijoittuu uusia yrityksiä ja houkuttellaan enemmän kansainvälisiä investointeja. Innovaatiotoiminta on kytkeytynyt aikaisempaa paremmin kansainvälisiin arvoverkostoihin ja TKI-toiminta on kansainvälisesti korkealla tasolla. Oppilaitokset ja korkeakoulut ovat kansallisesti ja kansainvälisesti vetovoimaisia. Maakuntaan suuntautuva matkailu on lisääntynyt. Pohjois-Pohjanmaan ainutlaatuinen luonto on maakunnan vetovoimatekijä.

Kansainvälisesti kilpailukykyinen ja näkyvästi kiinnostava sijoittumisympäristö

Pohjois-Pohjanmaan elinvoimaa ja vetovoimaa kehitetään uusien asukkaiden, opiskelijoiden, matkailijoiden, yritysten ja investointien saamiseksi maakuntaan. Elinvoimaisuus tarkoittaa kasvua, jota syntyy alueen kehittyvistä yrityksistä, alueelle sijoittuvista uusista yrityksistä, investoinneista, lisääntyvistä työpaikoista, vetovoimasta ja uusista asukkaista. Elinvoimaa edistetään käytännön toimenpiteillä, kuten esimerkiksi maankäytöllä, laadukkailla yrityspalveluilla sekä korkeakoulujen ja oppilaitosten kanssa tehtävällä yhteiskehittämisellä. Vetovoiman kehittäminen lisää kiinnostavuutta myös kansainvälisesti.

Yrityksiä palveleva asenne ja yrityspalvelut vaikuttavat merkittävällä tavalla yritysten sijoittumis- ja investointipäätöksiin. Kuntia ja muita toimijoita kannustetaan aktiivisuuteen yritysten toimintaympäristöjen kehittämisessä, tonttitarjonnassa ja elinkeinopalveluiden kehittämisessä. Laadukkaiden elinkeinopalveluiden lisäksi yritysten toimintaa tukevat verkostot ja tutkimusympäristöt vaikuttavat sijoittumispäätöksiin. Oulun yliopiston, ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten kiinnostavuus sekä laadukas, monipuolinen koulutustarjonta on keskeistä opiskelijoiden saamisen kannalta. Opiskelu Pohjois-Pohjanmaalla on kansainvälinen kokemus, joka kehittää monipuolisia kulttuurisia taitoja ja osaamista sekä valmistaa opiskelijoita tulevaan työelämään. Koulutuksen digitalisoituminen tarjoaa mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen ja tuo kansainvälisen koulutuk-

sen laajan joukon saataville. Oppiminen ja osallistuminen moninaisissa kulttuurisissa konteksteissa tuottaa kotikansainvälistymisen kokemuksia, joilla on myönteinen vaikutus myös kansainvälisten ja kotimaisten opiskelijoiden integroitumiselle yhteisöön. Laadukkaat perehdytyskäytännöt ja kotimaisten kielten opetus takaavat uusille kansainvälisille jäsenille sujuvan alun elämälle Pohjois-Pohjanmaalla.

Maakunta tarjoaa mahdollisuuksia yritystoiminnalle ja elämiselle sekä kaupunkiympäristössä että maaseudulla. Tärkeää on, että Pohjois-Pohjanmaan asukkaat viihtyvät kotimaakunnassaan ja voivat elää oman näköistänsä elämää. Omaan elämäntyyliin sopeva asuminen ja asumisen edullisuus ovat vetovoimatekijöitä. Kuntia kannustetaan tarjoamaan vetovoimaista ja monipuolista asumista. Myös vapaa-ajan monipuoliset mahdollisuudet, virikkeellinen ympäristö ja tarpeita vastaavien palveluiden saatavuus vaikuttavat kotikunnan valintaan. Imagolla, mielikuvilla ja maineella on tärkeä merkitys vetovoiman kehittämisessä. Pohjois-Pohjanmaan identiteetillä, ilmapiiirillä, luonnolla ja kulttuurilla on merkitystä maakunnan vetovoimalle ja asukkaiden viihtyvyydelle. Pohjois-Pohjanmaan maakuntaa tuodaan aktiivisesti esille positiivisen maineen lisäämiseksi maakunnan vetovoiman lisäämiseksi. Toimenpiteillä vahvistetaan yleisesti alueen tunnettavuutta sekä vetovoimaisuutta tuomalla viestinnässä esille maakunnan tarjoamia elinkeino- ja työmahdollisuuksia.

Suomen voimakkaimmin kasvava matkailumaakunta, aito vahvojen matkailukohteiden Pohjois-Pohjanmaa

Strategiakauden alussa tavoitellaan kotimaan matkailun kasvua, joka auttaa matkailua toipumaan koronapandemiaa edeltävälle tasolle. Strategiakauden loppupuolella tavoitteena on, että kansainvälinen matkailu lähtee kasvuun.

Pohjois-Pohjanmaan matkailun tavoitteet 2021–2023

1. Pohjois-Pohjanmaata kehitetään ympärivuotisesti maan vetovoimaisimmaksi matkailumaakunnaksi, jonka matkailukohteet ovat tunnetuimpia ja parhaiten saavutettavia sekä kotimaisille että kansainvälisille matkailijoille.
2. Maakunnan monipuoliset vetovoimatekijät on tuotteistettu sekä kotimaisia että kansainvälisiä matkailijoita puhutteleviksi elämyksellisiksi tuotteiksi, jotka ovat kilpailukykyisiä, kestäviä ja kannattavia.
3. Matkailu on Pohjois-Pohjanmaalla tärkeä, kasvava ja kannattava elinkeino sekä vetovoimainen työllistäjä.
4. Kestävän matkailun polku on käynnistetty kaikilla maakunnan matkailualueilla.

Pohjois-Pohjanmaan matkailu tunnetaan matkailukohteidensa kautta. Maakunnan matkailualueiden ja -kohteiden vetovoimatekijöitä tulee vahvistaa entisestään. Pienempien matkailutuotteiden brändääminen kiinnostaviksi ja vetovoimaisiksi kokonaisuuksiksi luo mahdollisuuksia pidentää matkailijoiden viipymää alueilla. Vetovoimatekijöiden lisäksi keskeistä on tunnistaa ja valita kohderyhmät, heitä puhuttelevat viestit ja oikeat markkinointi- ja myyntikanavat huomioiden sekä kuluttaja- että yrityskohderyhmät. Monipuoliset markkinoinnin keinot ovat tärkeitä hyödyntää myynnin tukena, ja vahvistaa maakunnan matkailukohteiden näkyvyyttä ja tunnettua voimakkaasti sekä kotimaassa että kansainvälisesti.

Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategian tavoitemittarit

Tavoitemittari	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Toteuma 2023
Rekisteröidyt yöpymiset Kansainvälinen osuus	1 841 463 17 %	1 601 596 11,6 %	2 miljoonaa 22 %
Kotimaan markkinaosuus	8 %	11,2 %	11 %
Vuodepaikkojen kapasiteetti	13 411	13 310	14 500
Huonekäyttöaste	47,4 %	39,5 %	50 %
Matkailuklusteri, indeksi Liikevaihto Henkilöstö	100 100	78,5 83,5	120 110
Lentomatkustajien määrä Oulu Kuusamo	1 057 355 113 993	312 892 70 943	1,3 miljoonaa 130 000 – 140 000

Sisältökärjet

- Elinvoimainen ja vetovoimainen maakunta on kiinnostava myös kansainvälisesti.
- Asukkaiden, opiskelijoiden, matkailijoiden, yritysten ja investointien houkuttelu maakuntaan.
- Maakunnan vetovoiman ja maine kuva kehittäminen ja esilletuonti.
- Suomen voimakkaimmin kasvava matkailu- ja kulttuurimaakunta.

Kansainvälinen ja houkutteleva osaavalle työvoimalle

Pohjois-Pohjanmaalla yhä useampi yrityksistä kokee osaajapulan kasvun esteenä. Pohjois-Pohjanmaalle ja Pohjois-Suomeen on odotettavissa suuria investointeja esimerkiksi energia-, bio- ja kaivosaloille. Merkittävää osaajapulaa on myös ICT-alalla ja vaatii globaalia rekrytointia. Maakunnassa tarvitaan myös kansainvälistä kausityövoimaa. Euroopan unioni pyrkii yhdistämään laillisen maahanmuuton tiiviimmin osaamisen, kilpailukyvyyn ja elinkeinopolitiikan edistämiseen. Kansainvälisten osaajien rekrytoinnissa on tuettava tulijoiden työelämä tietoutta, perehdyttämistä toimialojen suomalaiseen lainsäädäntöön ja työn laadunvarmennukseen.

Työperäinen maahanmuutto nähdään ratkaisuksi sekä väestön vähenemisen kiertäessä että työvoimapulaan. Maahanmuutto tarjoaa alueille ja kunnille mahdollisuuden vahvistaa elinvoimaansa. Alueen kuntien tulee koordinoida ja yhdistää voimansa suunnitelmallisessa maahanmuutto- ja kotouttamistyössä. Maakunnassa on kiinnitettävä huomiota yritysten kansainvälistymisvalmiuksiin, kansainvälisten osaajien tuomaan lisäarvoon liiketoiminnalle sekä tuettava yrityksiä näiden mahdollisuuksien tunnistamisessa ja hyödyntämisessä. Työnantajien kyvykkyttä rekrytoida kansainvälisiä osaajia tuetaan.

Lisäksi tarvitaan toimia, jotka parantavat Pohjois-Pohjanmaalle muuttavien ulkomaalaisten ammattilaisten ja opiskelijoiden jokapäiväistä elämää. Tähän sisältyy asettumispalvelut, työllistyminen ja ammatillisen kehityksen tuki huomioiden myös mukana muuttavat puoliset ja perheet.

Sisältökärjet

- Työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton lisääminen ja ulkomaisen työvoiman alueella pitäminen
 - KV-rekrytointien helpottaminen ja yritysten valmentaminen KV-työvoiman rekrytointiin
 - Kansainvälisten osaajien ja opiskelijoiden työllistymispolkujen vahvistaminen
 - Kotoutuminen ja asettautuminen.

Verkostoitumista tukemalla tuetaan kotoutumista. Kotoutuminen on hyödyllistä sekä yksilöiden että yhteiskunnan kannalta. Onnistuneessa kotoutumisprosessissa henkilö kiinnittyy asuinpaikkaansa, ympäröivään luontoon ja työhönsä, mikä on avainasia työnantajan näkökulmasta.

Työhön tulevien oleskelulupaprosesseja on kehitettävä ja nopeutettava lupien käsittelyä. Pohjois-Pohjanmaa on mukana valtakunnallisessa kehittämistyössä ja osallistuu aktiivisesti erilaisiin pilotointeihin. Työnantajille tarjotaan tukea prosesseista ja välitetään kokemuksia valtakunnalliseen kehittämiseen. Lisäksi tarvitaan yhteistyö- ja rekrytointivierailuja työntekijöiden lähtömaihin, alueen näkyvyyden ja vetovoiman lisäämistä, myönteisen imagon edistämistä sekä tuotteistettuja vierailuja

potentiaalisille työnhakijoille.

Erityisesti Oulun seutu houkuttelee ulkomaalaisia tutkinto-opiskelijoita, mutta toimia on tehtävä, jotta he työllistyvät ja jäävät alueelle. Tavoitteena on vahvistaa kansainvälisten opiskelijoiden ja työikäisen väestön integroitumista Suomen työmarkkinoille. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi tarvitaan alueellista yhteistyötä kaupunkien, kuntien, julkisten toimijoiden ja alueen elinkeinoelämän kesken. Esimerkiksi erilaiset mentorointiohjelmat vahvistavat sekä alueellisia, kansallisia että globaaleja verkostoja. Tavoitteena on selkeyttää Suomessa jo olevien kansainvälisten osaajien työllistymispolkuja sekä edistää

heidän työllistymistään alueen yrityksiin.

Pohjois-Pohjanmaan maakunnan tulee nousta omalla profiloinnillaan maakunnaksi, jonne kannattaa tulla asumaan, tekemään työtä, opiskelemaan ja voimaan hyvin. Maakunnan tunnettavuus kansallisesti ja kansainvälisesti edellyttää vahvaa panostusta viestinnällisiin toimiin sekä kansallisesti, että kansainvälisesti. Pohjois-Pohjanmaan näkyminen alueena, jossa on menestyksen eväät koko elämään edellyttää suunnitelmallista ja kokoavaa toimintaa monella eri tasolla yhteisen viestin kirkastamiseksi. Pohjois-Pohjanmaa on aidosti pohjoisen hyvinvoinnin ja kasvun rakentaja kansainvälisellä otteella.

Verkostoitunut innovaatiotoiminta ja vahvat ekosysteemit ja TKI-toiminta

Pohjois-Pohjanmaalla edistetään elinkeinoelämäverkottunutta ekosysteemikehitystä ja TKI-toimintaa kasvun ja elpymisen vauhdittamiseksi. Toiminnalla edistetään toimialoja ylittävää yhteistyötä yritysten ja tutkimuslaitosten kesken, tavoitteena pk-yritysten liiketoiminnan kiihdyttäminen. Uutta luovat korkean osaamisen aktiviteetit sijoittuvat lähelle koulutuksen ja tutkimuksen keskittymiä. Uuden luominen vaatii korkeaa osaamista ja jatkuvaa tiedon tuottamista. Pohjois-Pohjanmaan älykäs erikoistuminen on aluelähtöistä innovaatiopolitiikkaa, jossa on tunnistettu maakunnan innovaatiotoiminnan kansainväliset vahvuudet ja kehittämiskohteet. Älykkään erikoistumisen tavoitteena on luoda alueille innovaatioekosys-

teemejä, jotka tukevat elinkeinoelämän uudistumista. Yhteistyö tutkimus- ja koulutuslaitosten ja yritysten välillä uusien innovaatioiden synnyttämiseksi ja käyttöönottamiseksi on strategian peruspilareita. Tärkeää on myös täydentää paikallista osaamista toimimalla yhteistyössä muiden kanssa. Yhteistyökumppanit voivat löytyä omasta maasta tai maakunnasta, mutta yhä useammin kansainvälisistä verkostoista. Yritysekosysteemien toimintaa tuetaan tuotteiden ja palveluiden kaupallistamiseksi, yritysten TKI-investointien kasvattamiseksi sekä viennin edistämiseksi.

Pohjois-Pohjanmaan liitto tarkistaa älykkään erikoistumisen strategian ajantasaisuutta vuosittain toistuvassa prosessissa yhdessä sidosryhmien kans-

Pohjois-Pohjanmaan älykkään erikoitumisen strategiset painopistevalinnat

Uudistuva ja hyvinvoiva Pohjois-Pohjanmaa

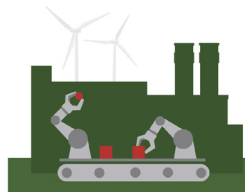
Digitaaliset palvelut ja tuotteet

- ICT- ja ohjelmistoala
- digitaaliset teknologiat ja palvelut.

Terveysten ja hyvinvoinnin ala

- ennaltaehkäisevä terveydenhoito
- sensorit ja mittarit
- tiedon turvallinen hyödyntäminen.

Uudistuva ja vähäpäästöinen teollisuus

- puhtaat ratkaisut
- uusiutuvan energian tuotanto
- automaatio.

Ilmastoviisas Pohjois-Pohjanmaa

Kestävä rakentaminen ja liikkuminen

- energiatehokkuus
- liikennemuodot
- arkkitehtuuri
- materiaalit.

Innovatiivinen bio- ja kiertotalous

- ravinnerierrat
- teknologiset ratkaisut
- teolliset sivuvirrat.

Älykäs elintarviketuotanto

- hiiltä sitovat tuotantotavat
- automaatiikka
- ruokaketjut.

sa. Tässä yhteydessä analysoidaan strategian toteut-
maa ja toimeenpanoa, ja tarvittaessa päivitetään
strategian sisältöä.

Pohjois-Pohjamaan innovaatiotoiminnan haas-
teena ovat puutteet kaupallistamis- ja rahoitus-
osaamisessa. Lisäksi kauempana Oulusta koetaan,
etteivät korkean tutkimusosaamisen hyödyt konk-
retisoidu seuduille riittävällä tasolla. Maakunnan
TKI-menojen osuus on hyvällä tasolla, mutta alueel-
lisesti keskittynyttä Oulun seudulle. Kaikkien seutu-
jen TKI-toiminnan kasvattamiseen on kiinnitettävä
huomioita. Myös yritysten kasvu ja viennin vähäisyys
ovat haasteita, sillä maakunnan yrityksistä 92 pro-
senttia on alle 10 henkilöä työllistäviä mikroyrityksiä.

Pohjois-Pohjanmaa osallistuu erikoistumista
tukeviin EU-tasoiisiin kumppanuusverkostoihin,
tavoitteena EU:n suoran TKI-rahoituksen saaminen
alueelle ja pk-yritysten kansainvälistymisen tukemi-
nen. Kumppanuuksien painoalueita ovat terveyteen,
teollisuuteen, autonomisiin ajoneuvoihin ja älykkäi-
siin kaupunkiympäristöihin liittyvät langattomat rat-
kaisut. Oulun yliopisto ja Pohjois-Pohjanmaan liitto
johtavat EU-tasoista kumppanuutta, joka keskittyy
langattomiin ICT-teknologioihin. Pohjois-Pohjanmaa
on lisäksi mukana terveyteen, lääketieteen tekno-
logiaan, turvalliseen ja kestäväan liikkuvuuteen,
akkuklusteriin, vesiklusteriin, geotermiseen ener-
giaan ja elintarvikkeiden jäljitettävyyteen liittyvissä
kumppanuuksissa. Kumppanuusverkostoista hae-
taan tukea alueen yritystoiminnan kehittämiseksi.

Korkeakoulut ekosysteemeineen toimivat aluei-
densa innovaatiomooottoreina tuottaen uutta tietoa
ja koulutettua työvoimaa. Oulun yliopisto tavoittelee

huippututkimuksen kautta ratkaisuja maailmanlaajui-
siin kysymyksiin viidellä fokusalueella: kestävät ma-
teriaalit ja järjestelmät, digitalisaatio ja älykäs yhteis-
kunta, ihmiset muuttuvassa maailmassa, elinikäinen
terveys sekä muuttuva ilmasto ja pohjoinen ympäris-
tö. Näiden alojen tutkimuksesta syntyy maailmanluo-
kan osaamista ja innovaatioita, joita voidaan hyödyn-
tää päätöksenteossa ja elinkeinoelämässä, ja jotka
kannattelevat alueen elinvoimaisuutta. Tutkimuksen
infrastruktuurit ovat ehdoton edellytys menestys-
sekkään ja vaikuttavan tutkimuksen tekemiseksi sekä
elinkeinoelämän toimintaympäristön kehittämiseksi.

Vihreää siirtymää tukeva TKI-toiminta

Pohjois-Pohjanmaalla ilmastotoimien kytkentä elin-
keinoin ja uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin on
keskeistä. Kehitystyötä tehdään mm. Pohjois-Pohjan-
maan ilmastotiekartassa linjattujen kärkiteemojen
kautta ja työ kiinnittyy maakunnan älykkääseen eri-
koistumiseen. Merkittäviä TKI-tarpeita liittyy esimer-
kiksi bio- ja kiertotalouteen, energiantuotantoon ja
liikenteeseen. Kansallisesti merkittäviä klustereita,
joihin myös Pohjois-Pohjanmaa osallistuu, ovat mm.
akkuklusterin ja vetyklusterin kehittäminen.

Vetytalouden valtava potentiaali on tunnistettu
kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Vedyllä on
tärkeä rooli, kun teräs- ja kemianteollisuuden pro-
sessit muuttuvat vähähiilisiksi. Asia on merkittävä
Pohjois-Pohjanmaalle alueella olevan terästeollisuus-
den takia. Hiilidioksidipäästöjen vähentäminen tulee
vaatimaan metallinjalostusteollisuudelta massiivisia
investointeja ja tuotekehitystä 2020-luvulla. Puh-

taasti tuotetun vedyn käyttö on tulevaisuudessa Suomessa ja globaalisti suuressa roolissa hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä. Päästötön vedyn tuotanto vaatii paljon CO2-vapaata sähköenergiaa.

Siirtyminen hiilineutraaliin metallienjalostukseen vaatii laajoja ja moniulotteisia systeemisii muutoksia mm. kestävän energian ja vedyn tuotannossa ja jakelussa sekä metallinvalmistusprosesseissa.

Oulun innovaatioallianssi (OIA) on yritysten, tutkimus- ja koulutusosapuolten ja muiden julkisten toimijoiden tiivis yhteistyöverkosto. Oulun innovaatioal-

lianssin strategiset kohdealat ovat kaupunkiseudun ja valtion välisen ekosysteemisopimuksen sisältöjä.

OYSTER on digitaaliseen terveyteen keskittyvä TKI-keskus. Tavoitteena on perustaa Ouluun Euroopan johtava sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus-, testaus-, koulutus-, innovaatio- ja kehitystoimintaan keskittyvä OYSTER-keskus, jossa tulevaisuuden terveysteknologian ja palveluiden kehitystä kiihdytetään ainutlaatuisissa puitteissa hyödyntäen ja soveltaen 5G- ja myöhemmin tulevaisuudessa myös 6G-huippututkimuksen tuloksia.

Lähde: OIA

OIA // OULU INNOVATION ALLIANCE			
EUROOPAN PARAS DIGITAALISUUDESTA GLOBAALIA LISÄARVOA TUOTTAVA EKOSYSTEEMI			
Kohdealat	Digitalisaatio kaupunkiympäristön muutoksessa	Digitaaliset hyvinvoinnin ja terveyden ratkaisut - OuluHealth	Kestävä kiertotalous ja puhtaat ratkaisut
	Startup-yrittäjyys, osaaminen ja jatkuva oppiminen		Kaupunki Smart City -ratkaisujen kehitysalustana
	Veturiyritykset, yritysekosysteemit ja -verkotot		
	▼ Tulevaisuuden tietoverkot Autonomisten ajoneuvojen ja laitteiden kehitysalusta Data-analytiikka	▼ Data ja ratkaisut yhteiskunnan resurssina osana ennakoivaa ja tukevaa terveydenhuoltoa Paremmat palvelut kuntalaisille virtuaalipalvelutuotannon avulla Sote-palveluntuottajien innovaatio- ja testaustoiminnan kehittäminen Kontinkankaanhyvinvointikampus	▼ Uuden sukupolven energiatuotteet ja -palvelut Epäorgaanisten sivuvirtojen uudet ratkaisut Ympäristömyönteinen teräs ja siihen liittyvät arvoketjut Vesiosaamisen kehittäminen ja kaupallistaminen

Radiopuisto on Euroopan johtava langattomien tuotteiden (RF-tuotteet) tutkimuksen, kehitykseen, testaukseen, verifiointiin ja tyyppihyväksyntää keskittävä kokonaisuus, joka mahdollistaa langatonta tiedonsiirtoa käyttävien tuotteiden ja palvelujen kehittämisen ja testaamisen. Tavoitteena on rakentaa Radiopuisto Ouluun lähivuosina.

Kasvun suunta 2030 -strategia on Haapaveden-Siikalatvan, Nivala-Haapajärven, Raahen ja Ylivieskan seu-tukunnan kuntien yhteinen näkemys alueen kehittämisen mahdollisuuksista ja tahtotilasta. Strategisia päämääriä ovat laadukkaan koulutuksen turvaaminen, kansainvälisten verkostojen kehittäminen, yritysten kasvun ja kansainvälistymisen tukeminen sekä klusterien kehittäminen.

Sisältökärjet

- Pohjois-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen toimeenpano.
- Vihreän siirtymän vahva tukeminen, muun muassa vetyklusterin ja akkuklusterin kehittäminen.
- TKI-toiminnan kasvattaminen kaikilla seuduilla. Muun muassa. Oulun ekosysteemi-sopimuksen mukaisen innovaatioallianssin ja Oulun eteläisen Kasvun suunta 2030 strategioiden toimeenpano.

Liikenne ja digitaalisuus kansainvälisen kilpailukyvyn näkökulmasta

Pohjois-Pohjanmaan TEN-T-tavoitteet 2021–2025+

Pohjois-Pohjanmaa on Itämeren alueen ja Arktisen alueen leikkauspisteessä oleva strateginen multimodaalinen liikenteen solmukohta. Itämerenpohjukan Perämerenkaari yhdistää pohjoisen Euroopan merkittävimmän teollisuuden, tutkimuksen ja osaamisen keskittymän. Pohjois-Suomen merkittävät metsä-, metalli- ja kaivosteollisuuden investoinnit lisäävät kuljetus- ja matkustajamääriä.

North Sea–Baltic (NSB) -ydinverkkokäytävää on juuri pidennetty pohjoiseen TEN-T-suuntaviiva-asetuksella Helsingistä Oulun ja Tornio-Haaparannan

(Perämerenkaaren) kautta edelleen Luulajaan Ruotsin puolelle yhdistäen Suomen rautatieverkon ydinverkkokäytävään. Skandinavia–Välimeri-ydinverkkokäytävä jatkuu Etelä-Ruotsista Tukholmasta Luulajan ydinsatamaan, josta se jatkuu Norjan Narvikin ydinsatamaan. Liikenne 12 -suunnitelman tavoitteet edellyttävät TEN-T-politiikan nostamista kansallisen liikennejärjestelmän käytännön kehittämisen keskeiseksi ohjenuoraksi. Tämä koskee niin fyysistä liikenneinfraa, kuin liikennejärjestelmän kestävyyttä ja älykkyyttä sekä yhteistyötä naapurimaiden kanssa.

CEF2-ohjelmakaudella (2021–2027) on huomioitu Pohjanmeri–Itämeri-ydinverkkokäytävän laajentuminen pohjoiseen. Raideliikenteessä ydinverkkokäytävien rooli tulee edelleen korostumaan erityisesti EU-rahoituksessa. CEF2-ohjelman tavoitteena on rakentaa, kehittää, modernisoida ja saattaa valmiiksi Euroopan laajuiset liikenne-, energia- ja digitaaliset verkot. Tavoitteina ovat ydinverkon toteuttaminen vuoteen 2030 mennessä ja kattavan verkon vuoteen 2050 mennessä, ilmastotavoitteiden saavuttaminen ja TEN-T-verkon osien kehittäminen sekä siviili- että sotilaallisen liikkuvuuden parantamiseksi.

Suomi on sitoutunut rakentamaan TEN-T-ydinverkon omalta osaltaan asetuksen mukaiseen kuntoon vuoteen 2030 mennessä. Pääradan kehittäminen on tärkeää talouden kasvun ja kestävän liikkumisen osalta. Pääradan Ylivieska–Oulu-rataosuus on toiseksi merkittävin ja vilkkain tavaraliikenteen rataosuus valtakunnassa ja henkilöliikenteen osalta se palvelee yli miljoonaa matkustajaa vuodessa. Liikenne12-suunnitelman päivityksissä TEN-T-ydinverkkokäytävän laajennus tulee ottaa huomioon aiempaa paremmin toimenpideohjelman sisällössä.

Lisäksi Kemi–Laurila–Haaparanta-radan sähköistys avaa yhteyden Pohjois-Ruotsin kautta rahti- ja matkustajaliikenteelle Eurooppaan ja Jäämerelle. Ratayhteys mahdollistaa uuden kuljetusreitit, palvelee teollisuutta ja avaa potentiaalia myös rajat ylittävään matkustajaliikenteeseen. Kapasiteetin lisääminen edellyttää kaksoisraiteen rakentamista Tampereelta pohjoiseen ja kesken jääneen Seinäjoki–Oulu-kaksoisraiteen loppuunsaattamista. Liminka–Oulu-kaksoisraiteen suunnittelu ja rakentaminen on erittäin

tärkeää Pohjois-Suomen kasvavan tavara- ja henkilöliikenteen ja kestävän logistiikan kannalta.

Valtatie 4 on valtakunnallinen tason I pääväylä ja osa Eurooppa-tasoista TEN-T-ydinverkkokäytävää osana Bothnia Corridoria. Nelostien merkitys Suomen kansantaloudelle on erityisen suuri. Vuonna 2020 valmistui Valtatiekäytävän 4 ja 29 kehittämisen periaatteet välillä Helsinki–Tornio/Haaparanta -selvitys. Siinä määritettiin koko välille pitkän aikavälin tavoitetilä, joka vastaa pääväyläasetuksen ja TEN-T-ydinverkkokäytävän edellyttämää tasoa. Valtatie 4:n palvelutaso tulee nostaa vastaamaan TEN-T-asetuksen standardeja. Valtatie 4 ja 29 osalta vajaat 40 prosenttia tieosuudesta kattaa ydinverkkokäytävän kriteerit ja kriteerit kattavat väyläosuudet sijoittuvat Etelä-Suomeen. Painopisteinä ohjelmakaudella maantieverkon osalta (vt 4) ovat suunnitelmavalmiuden oleellinen nostaminen yhteysväleillä Jyväskylä–Oulu sekä Oulu–Kemi II vaiheen osalta lin ohikulkutie -hankkeen edistäminen.

TEN-T-uudistuksen suuntaviivoihin esitetään Oulun satamaa ja lentoasemaa ydinverkon satamaksi ja ydinverkon lentokentäksi ja Oulua esitetään multimodaalisena TEN-T-kaupunkisolmuna Pohjois-Suomessa (Urban node). Vesiväylähankkeilla on myönteisiä ilmastovaikutuksia päästöjen vähentyessä kuljetettua tonnia kohti. CEF-rahoituksen saannon kannalta olennaista on yhteisen liikenteellisen vision laatiminen. Visio laaditaan EU:n vihreän kehityksen ohjelman (Green Deal) tavoitteiden mukaisesti. Edistetään alueen logistisia, kestäviä liikennetkaisuja, kuljetus- ja matkaketjuja sekä eri liikennemuotojen yhdistettävyyttä niin henkilö- kuin tavaraliikenteen

sekä infrastruktuuri-investointien näkökulmasta. Digitaalisilla yhteyksillä ja ratkaisulla odotetaan olevan kasvava merkitys alueen logistiikalle ja kilpailukyvyllä. Huomiota kiinnitetään myös rajat ylittävään digitaalisen infrastruktuuriin.

Liikenteen palvelujen kehittäminen

Pohjois-Pohjanmaan henkilöliikenteen saavutettavuuden kannalta oleellista on lentoliikenteen palveluiden ylösajo koronan jälkeen. Koronapandemian jälkeen lentoliikenteen, mukaan lukien charter-lentojen palautuminen, sekä suorien kansainvälisten lentoyhteyksien kehittäminen kotimaan yhteyksien varmistamisen ohella, on tärkeää, jotta kansainvälinen matkailu elpyy.

Keskeistä on tukea liikematkustamisen sekä matkailun elpymistä koronaepidemian aiheuttaman merkittävän vähenemisen jälkeen. Oulun lentokenttä tulee asettaa Suomen toiseksi kansainväliseksi

lentokentäksi. Erityisen tärkeää on maakunnallisten matkaketjujen kehittäminen. Joukkoliikennettä tulee kehittää palvelemaan matkailua, ja erityisesti alueen sisäisiä matkaketjuja. Kansainväliset matkailijat saapuvat lentäen, ja tarvitsevat joukkoliikennettä kohteisiin liikkuaan. Kotimaan ja lähialueiden matkailijat ovat kasvavassa määrin kiinnostuneita liikkumaan maateitse ilmastosyistä.

Toimivat matka- ja kuljetusketjut sekä solmupaikkojen saavutettavuus ovat liikennejärjestelmän keskeisiä kehittämistavoitteita. Solmupisteiden palveluiden kehittämisessä tarvitaan yhteistyötä ja yhteistä sitoutumista eri osapuolten kesken. Tavoitteena on, että solmupisteiden palvelutasoa kehittämällä pystytään sujuvoittamaan matkaketjuja ja lisäämään julkisen liikenteen matkaketjujen houkuttelevuutta ja sitä kautta lisätä kestävien kulkutapojen käyttöä. Solmupisteissä tarjottavien palveluiden on perustuttava käyttäjien tarpeisiin.

Sisältökärjet

- Laajempi näkökulma TEN-T-ydinverkkokäytävän (NSB) mahdollisuuksista mukaan lukien rajat ylittävä liikenne. Pohjois-Pohjanmaan TEN-T-tavoitteet 2021–2025+.
- Lentoliikenne. Liikematkustamisen ja matkailun lisääminen ja tarpeet, matkailun käynnistyminen keskeistä.
- Matkaketjujen toimivuus ja hyödynnettävät digitaaliset palvelut.
- Maakunnan liikennejärjestelmä mahdollistaa elinkeinoelämän kustannustehokkaan toiminnan ja palveluiden kehittämisen.
- Älykäs liikenne ja digitalisaatio.
- Ympäristöllisesti kestävät ja digitalisaatiota hyödyntävät liikennepalvelut

Kärkihankkeet

Kansainvälisesti kilpailukykyinen ja näkyvästi kiinnostava sijoittumisympäristö

- Maakunnan kansainvälinen ja kansallinen viestinnän ja markkinoinnin profilointihanke.
- Pohjois-Pohjanmaan mainekuvan lisääminen maakunnan toimijoiden yhteistyönä (mm. matkailu, teollisuus, ICT)
- Oppilaitosten ja korkeakoulujen vetovoiman lisääminen.

Työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton lisääminen

- Työperäisen maahanmuuton kehittämisohjelma Pohjois-Pohjanmaalle.
- Mukanaolo kansallisessa Talent Boost-työssä sekä TalentHub –toiminta.

Suomen voimakkaimmin kasvava matkailumaakunta, aito vahvojen matkailukohteiden Pohjois-Pohjanmaa

- Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategian toimeenpano.

Verkostoitunut innovaatiotoiminta ja vahvat ekosysteemit ja TKI-toiminta

- Pohjois-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen toimeenpano.
- Vihreän siirtymän vahva tukeminen, mm. vetyklusterin ja akkuklusterin kehittäminen.
- TKI-toiminnan kasvattaminen kaikilla seuduilla. Oulun ekosysteemisopimuksen mukaisen innovaatioallianssin ja Oulun eteläisen Kasvun suunta 2030 strategioiden toimeenpano
- Radiopuisto-hanke ja OYSTER-hanke.
- Tutkimusympäristöjen ja -infrastruktuurien jatkuva kehittäminen sekä yritysten kytkeminen niiden käyttöön ja tutkimustulosten hyödyntämiseen ja kaupallistamiseen.

Liikenne ja digitaalisuus kansainvälisen vetovoiman näkökulmasta

- TEN-T-kärkihankkeiden edistäminen. Erityisesti kaksoisraide Ylivieska-Liminka-Oulu sekä Oulun asemakeskuksen toteuttaminen.
- Ympäristöystävällisten liikennetarkaisujen kehittäminen.

Kestävästi kasvava Pohjois-Pohjanmaa

Tavoiteltu muutos 2025

Vihreä siirtymän tuomat mahdollisuudet on hyödynnetty määrätietoisesti alueen vahvuuksiin pohjautuen. Pohjois-Pohjanmaalla kestävä kasvu perustuu kehitykseen, joka huomioi ekologiset, aluetalous-, sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset. Toimet tukevat sekä maakunnan talouskasvua että ihmisten ja luonnon hyvinvointia ja kukoistusta. Kestävän kasvun mahdollistavan toimintaympäristön kehittäminen toteuttaa samanaikaisesti ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista, hiilinielujen turvaamista sekä luonnon monimuotoisuudesta, vesistöjen hyvästä tilasta ja viherympäristöistä huolehtimista. Pohjois-Pohjanmaa on määrätietoisesti matkalla kohti hiilineutraalisuutta. Maakunnan näköinen ilmastotyö perustuu tietoon ja laajaan yhteistyöhön. Kestävän kasvun toimenpiteiden määrittämisessä, edistämisessä ja toteutuksessa sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden seurannassa merkittävässä roolissa ovat alueen toimijat. Keskeisiä ovat eri sektorien alueellisista ohjelmista vastaavat tahot, kuten ELY-keskus (esim. Maaseutuohjelma) sekä Metsäkeskus (Alueellinen metsäohjelma). Helmikuussa 2021 hyväksytty ilmastotiekartta linjaa seitsemän kärkiteemaa ja liki 130 toimenpidettä. Kestävästi kasvava, hiilineutraali Pohjois-Pohjanmaa saavutetaan eri toimialojen ja toimijoiden yhteistyöllä: *Kaikki ratkaisee.*

Kansalliset ja kansainväliset verkostot ja kumppanuudet ovat tärkeitä toimenpiteiden vaikuttavuudelle. Pohjois-Pohjanmaan yhteistyö arktisuuteen liittyvissä verkostoissa profiloi aluetta. Arktisen alueen merkitys on korostunut kansainvälisesti ja arktisen alueen monimutkaiset haasteet vaativat erityistä tukea ja huomiota Euroopan unionilta. Arktisella alueella on potentiaalia johtaa vihreää siirtymää ja alue on keskeinen osa Euroopan unionin toimia. Euroopan unionilla on keskeinen rooli arktisen alueen kestävä kehityksen edistämisessä. Vauraampi arktinen alue hyödyttää Itämeren aluetta ja päinvastoin. Kestävästi kasvavan Pohjois-Pohjanmaan tavoitteet ovat osa muita maakuntaohjelman teemoja.

Bio- ja kiertotalouteen perustuva uudistuminen ja innovaatiotoiminta

Bio- ja kiertotalous ovat nopeasti kehittyviä aloja ja niiden toimintaympäristö on muuttumassa voimakkaasti. Poliittiset ohjauskeinot, lainsäädäntö sekä tavoitteet kohti hiilineutraalia taloutta, mutta ennen kaikkea markkinalähtöinen kysyntä, joka on pohjana kannattavalle liiketoiminnalle, puoltavat uusiutuviin biopohjaisiin raaka-aineisiin pohjautuvaa tuotantoa. Luonnonvarojen, niin uusiutuvien kuin uusiutumattomien, kestävään käyttöön pohjautuvien tuotteiden, palvelujen ja liiketoiminnan kehittämiseen kasvaville markkinoille tarvitaan uudistuvaa ja innovatiivista TKI-osaamista.

Ilmastoviisas Pohjois-Pohjanmaa on osa maakunnan älykkään erikoistumisen strategiaa, jonka tavoitteena on tukea elinkeinoelämän uudistumista paikalliseen osaamiseen sekä kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön pohjautuen. Jaettu johtajuus, ilmastotyön sekä laajasti luonnon hyvinvoinnin edistämisen koordinointi, toimijoiden hankkeet ja niihin tarvittavien taloudellisten resurssien (EU:n vihreän kehityksen ohjelma, EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmat, sekä kansalliset rahoitukset) täysimääräinen hyödyntäminen on edellytys tavoitteiden toteutumiseen. Pohjois-Pohjanmaalla kestävään kasvuun panostetaan maakunnan ilmastotiekartassa linjattujen toimenpiteiden mukaisesti laajasti eri sektoreilla.

Pohjois-Pohjanmaa on osaltaan mukana ilmastomuutoksen hillinnässä, alueen runsaita luon-

nonvaroja hyödynnetään kestävästi ja huolehditaan ekosysteemien turvaamisesta. Pohjois-Pohjanmaa on bio- ja kiertotalousmaakunta, jossa toimintaympäristö tukee näitä päämääriä.

Pohjois-Pohjanmaan vahvuuksia ovat runsaat biomassavarannot ja niihin liittyvä perustuotanto, puhdas maaperä, vesi ja arktisen tuotannon edut, sekä toimivat kuljetusyhteydet. Alueen yritykset, osaajat ja TKI-organisaatioiden panostukset toimialaan sekä yhteistyö luovat mahdollisuuksia biotaloudessa monipuolisen Pohjois-Pohjanmaan menestymiseen myös globaalien ratkaisujen tarjoajana. Pohjois-Pohjanmaalla biotalous hyödyttää maakuntaa monipuolisesti, niin kasvukeskuksia kuin maaseutualueita.

Maakunnassa keskeisimmät alat ovat maa- ja metsätalous, kemiallinen ja mekaaninen metsäteollisuus sekä elintarviketeollisuus. Biotalous muodostaa merkittävän osan Pohjois-Pohjanmaan liiketoiminnasta. Uusiutuvien luonnonvarojen tuotannon ja jalostuksen osuus yksityissektorin liikevaihdosta on liki 20 prosenttia: alkutuotanto, biotuotteiden jalostus, energiatuotteet ja jätteiden käsittely. Kun mukaan luetaan matkailu, luonnonvirkistyskäyttö ja ekosysteemipalvelut aineettomine hyötyineen, on merkitys vielä suurempi.

Pohjois-Pohjanmaalla ja sen lähialueilla on vireillä suuria biotaloushankkeita sekä biojalostuksen raaka-ainepohjan muutoksia. Teollisen mitta-

kaavan prosesseissa sivuvirrat voivat tarjota uutta, kannattavaa liiketoimintaa pk-sektorin yrityksille. Tutkimustiedon lisääntyminen ja uudet innovaatiot avaavat uusia jalostusmahdollisuuksia korkean liisäärvon tuotteisiin ja tarjoavat edellytyksiä uudelle vähähiiliselle yritystoiminnalle. Aluetaloudellisesti raaka-aineen tuotantoa suurempi potentiaali on jatkojalostuksessa.

Yritykset yhteistyössä TKI- ja julkisen sektorin kanssa kehittävät bio- ja kiertotaloutta aktiivisesti. Maakunnassa on useita kiertotalouteen perustuvia ekosysteemejä kehitteillä. Näitä mahdollisuuksia kestävän kasvun ajureina on laajasti tuettava. Teknologiaosaamisen lisäksi tarvitaan liiketoimintaosaamista ja markkinatuntemusta, jotta menestyään kilpailussa. Tutkimusten käytäntöön viemiseksi demo- ja pilotmitan rahoitus on olennaista. Tarvitaan uusia investointeja alueelle ja kansainvä-

lisille markkinoille pääsyyn.

Vesistöjen tilan ja moninaiskäytön parantaminen ja kehittäminen tulee huomioida luonnonvarojen hyödyntämisessä. Pohjois-Pohjanmaalla on meillä hankkeita, kuten Oulujoen vesistöalueen vesistövisio (ARVOVESI-hanke) ja Iijoen vesistövisio ja sen toimenpideohjelman toteuttaminen (Iijoki-sopimus), jotka ovat hyviä esimerkkejä laajasta yhteistyöstä ja konkreettisesta toiminnasta, jollaista tulee edelleen edistää.

Ilmastonmuutoksen hillinnän ohella ilmastonmuutoksen sopeutumistoimiin on panostettava. Hyvänä esimerkkinä sopeutumistoimista ovat maakunnassa toimivat tulvariskiryhmät.

Ilmastotiekarttatyössä bio- ja kiertotalous tunnistettiin ilmastotyön perustaksi. Bio- ja kiertotalouteen kuuluvia toimenpiteitä on useissa tiekartan kärkiteemoissa.

Sisältökärjet

- Luonnonvarojen kestävään käyttöön ja kiertotalouteen pohjautuvien tuotteiden, palvelujen ja liiketoiminnan kehittäminen: korkean jalostusarvon tuotteet ja pitkään hiiltä sitovat tuotteet, puurakentaminen.
- Älykäs bio- ja kiertotalous ilmastotyön perustana.
- Maatalous kehittyy hiilensitojana.
- Metsät ja suot tehokkaina hiilinieluinä.
- Vesistöjen ekologisen tilan ja moninaiskäytön parantaminen ja kehittäminen.
- Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Tehokas maankäyttö ja vähäpäästöinen liikkuminen

Maankäytön tehtävinä on varmistaa tehokas maankäyttö, vähäpäästöinen liikkuminen, bio- ja kiertotalouden sekä uusiutuvan energiantuotannon edellytykset. Samanaikaisesti maankäyttö on keskiössä ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja siihen sopeutumisessa, hiilinielujen turvaamisessa ja monimuotoisen viherympäristön luomisessa. Alueidenkäytön suunnittelussa ja rakentamisessa on varauduttava lisääntyviin sään ääri-ilmiöihin ja muihin ilmastonmuutoksen aiheuttamiin muutoksiin ja riskeihin. Ilmastotavoitteet ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä niitä toteuttavat toimenpiteet on viety osaksi tarkempia pitkän aikavälin suunnitteluvälineitä, kuten maakuntakaava ja liikennejärjestelmäsuunnitelma.

Kestävä kasvu vaatii niin pitkän kuin lyhyen aikavälin toimia. Maankäytön ratkaisut ovat keskiössä pitkän aikavälin ratkaisuissa. Maankäytön

tehtävinä on varmistaa tehokas maankäyttö, vähäpäästöinen liikkuminen, bio- ja kiertotalouden sekä uusiutuvan energiantuotannon edellytykset. Näitä ratkaisuja toteutettaessa on samalla minimoitava metsätalousmaan ja viheralueiden väheneminen sekä varmistettava vesistöjen hyvä tila. Alueidenkäytön suunnittelussa ja rakentamisessa on varauduttava lisääntyviin sään ääri-ilmiöihin ja muihin ilmastonmuutoksen aiheuttamiin muutoksiin ja riskeihin. Ilmastotavoitteet ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä niitä toteuttavat toimenpiteet on viety osaksi tarkempia pitkän aikavälin suunnitteluvälineitä, kuten maakuntakaava ja liikennejärjestelmäsuunnitelma.

Pohjois-Pohjanmaan liikenteen kasvihuonekaasupäästöt vuonna 2018 olivat 797 ktCO₂e. Tieliikenteen osuus maakunnan taakanjakosektorin päästöistä oli 22 %. Maankäytön ratkaisuilla luodaan edellytykset myös vähäpäästöiselle liik-

Sisältökärjet

- Ekologinen kestävyys, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen.
- Vähäpäästöiset liikennevälineet.
- Kestävän liikkumisen infrastruktuuri ja palvelut.
- Uusiutuvat polttoaineet.

kumiselle. Liikenteen päästöjen vähentämisessä korostuvat yhteistyö eri sektorien välillä ja erilaisten toimenpiteiden yhteensovittaminen. Valtakunnallisten liikennettä koskevien päästövähennyssitoumusten alueellisessa toimeenpanossa keskiössä ovat edellytysten luominen vähäpäästöisille liikennevälineisiin siirtymiselle sekä poikkileikkaavan ilmastotavoitteen toteuttaminen tietoon pohjautuvassa liikennejärjestelmäsuunnittelussa. Pohjois-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmassa 2040 liikenteen poikkileikkaavat kehittämistavoitteet ovat kilpailukyky, päästövähennystavoitteet ja saavutettavuus.

Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartassa linjatut toimenpiteet liikenteen osalta: vähäpäästöiset liikennevälineet, uusiutuvat polttoaineet, kestävä liikkuminen, tehokkaat tavarakuljetukset ja liikkumistarpeen vähentäminen sektorirajat ylittävällä yhteistyöllä. Näistä kärkeemoista maakuntaohjelman sisältökärjiksi on nostettu maankäytön suunnittelua edellyttävät teemat sekä uusiutuvat polttoaineet, joka luo mahdollisuuksia alueellisen, kiertotalouteen pohjautuvin, biopolttoaineiden tuotannon kehittämiseen.

Kestävä, tehokas ja vähäpäästöinen energiantuotanto

Pohjois-Pohjanmaan kasvihuonekaasupäästöistä liki neljännes aiheutuu kaukolämmön tuotannosta ja sähkönkulutuksesta (taakanjakosektori, Suomen ympäristökeskus). Energiatalouden voimakas murros on käynnissä ja alueella vastataan haasteeseen.

Tällä hetkellä Pohjois-Pohjanmaa on Suomen johdava tuulivoiman tuottaja. Maan tuulivoimasta lähes 40 prosenttia (950 MW) tuotetaan maakunnassa. Tuotantokapasiteetti kasvaa myös tulevaisuudessa. Tällä hetkellä suunnitteilla, kaavoitus- tai YVA-prosesseissa olevien manneralueen tuulivoimahankkeiden yhteenlaskettu teho on yli 7000 MW. Tuulivoiman nopean kasvun vuoksi maakunnassa käynnissä olevan TUULI-hankkeen tavoitteena on edistää alan kehittymistä kestävästi. Maakuntakaavassa tuuli-

voiman sijainninojaus tapahtuu viherrakenne ja ekologiset yhteydet huomioiden. Merituulivoima tarjoaa runsaasti lisäpotentiaalia energiantuotantoon. Perämeren merituulivoiman potentiaalia on tarkasteltu hyväksytyssä Merialuesuunnitelmassa ja rannikkoalueella on lainvoimaisia merituulivoiman yleiskaavoja.

Valtioneuvoston raha-asiainvaliokunta käsitteli syyskuussa 2021 Pyhäjärvelle, Pyhäsalmen kaivokseen suunnitellun suuren kokoluokan energiavaraston (PPHES) investointitukiasiaa ja on puoltanut Työ- ja elinkeinoministeriön esitystä 26.3 miljoonan euron investointituen myöntämisestä hankkeelle. Hankkeen toteutuminen on kulmakivenä Pyhäsalmen kaivosalueelle ja sen lähialueille kehittyvälle

Pyhäjärven Callion yrityspuistolle.

Turpeen merkitys energiantuotannossa vähenee. Turvetuotannon sosiaalisesti oikeudenmukainen siirtymä ja energiahuoltovarmuus ovat keskeisiä ratkaistavia asioita. Polttoon perustavassa energian tuotannossa turve korvautuu pääosin puulla. Arvio kasvihuonekaasupäästövähennemästä vuoteen 2035 mennessä on 700 kt CO₂e.

Pohjois-Pohjanmaan Raahessa sijaitseva SSAB:n terästehdas on osa vetyteknologiaan pohjautuvaa HYBRIT-hanketta. Toteutuessaan fossiilivapaan teräksentuotanto vähentäisi Suomen kasvihuonekaasupäästöjä seitsemän prosenttia.

Pohjois-Pohjanmaan Pyhäjoelle on suunnitteilla Hanhikiven ydinvoimala, joka valmistuessaan tuottaisi sähköä noin 9 TWh vuodessa eli Suomen vuoden 2018 sähkön kokonaiskulutuksesta noin 10 prosenttia. Hanhikiven ydinvoimalan odotetaan valmistuvan

aikaisintaan vuonna 2028 ja sen odotetaan vähentävän sähköntuotannon kasvihuonekaasupäästöjä.

Biokaasun tuotanto tarjoaa vahvalle maatalousmaakunnalle uusia mahdollisuuksia niin aluetalouteen kuin kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen.

Pohjois-Pohjanmaa kehittyy ja sitä kehitetään jatkossakin uusiutuvan ja vähäpäästöisen energian maakuntana. Maakunnassa kehitetään ja lisätään fossiilittoman energian tuotantoa ja sen varastointia, älykkäitä energiajärjestelmiä ja energiatehokkuutta. Pohjois-Pohjanmaa on vahvasti mukana tulevaisuuden energiamuotojen kehittämisessä ja energiatalouden murroksen aiheuttamien haasteiden ratkaisemisessa. Maankäytön ratkaisut, yritykset ja uusien teknologioiden mahdollistava TKI Pohjois-Pohjanmaan kunnille ja kaupungeille uusia merkittäviä mahdollisuuksia, joihin tarvitaan laajasti toimintaympäristön tukea.

Sisältökärjet

- Fossiilista energiaa korvaavaa uusiutuvan energian tuotantoa ja varastointia edistetään maakunnan vahvuuksiin pohjautuen (muun muassa tuulivoima, aurinkoenergia, biokaasu, geoterminen energia, metsäenergia sekä vety- ja akkuteknologia).
- Energiakäytön tehokkuutta ja vähäpäästöisyyttä tuetaan sekä kehitetään tehokasta ja joustavaa energiajärjestelmää.

Uudistuva maatalous

Pohjois-Pohjanmaa on valtakunnallisesti merkittävä maatalousmaakunta. Päätuotantosuuntia ovat naudanlihan- ja maidontuotanto. Kasvinviljelystä perunan viljely on maakunnalle ominainen. Luomutilat ovat pinta-alaltaan valtakunnan suurimpia ja niiden lukumäärässä on selkeää nousua. Tavoitteena maakunnassa ovat puhtaat elintarvikkeet, hyvinvoivat eläimet ja tuottajat sekä ympäristö. Pohjois-Pohjanmaan maatalouden hiilidioksidipäästöt vuonna 2018 olivat 1048 kt CO₂e, mikä on noin 30 prosenttia maakunnan taakanjakosektorin CO₂-päästöistä. Luvuissa ei ole huomioitu maatalouden hiilensidontaa.

Maaseutuelinkeinot ovat suuressa murroksessa. Maatalous on huomattava työllistäjä ja tulontuoja useilla seuduilla, mutta moni tila kohtaa akuutisti vakavia ongelmia. Maaseutuelinkeinojen kehittäminen tilanteen parantamiseksi on keskeistä. Maatalouden ja elintarviketuotannon turvaaminen ja kannattavuuden lisääminen on tärkeää koko maan ruokahuoltovarmuuden kannalta.

Vastuullinen elintarviketuotanto kattaa koko arvoketjun alkutuotannosta tuotteiden jalostukseen ja sivuvirtojen hyödyntämiseen. Pohjois-Pohjanmaan elintarviketalouden strategia on sitoutunut kestävyys ja sen takaavaan toiminnan kannattamiseen. Toiminnassa huomioidaan alueen vahvuudet, sekä rikkaat ja puhtaat luonnonvarat. Samalla toiminnassa arvioidaan ja varaudutaan kokonaisvaltaisesti ilmaston lämpenemisen tuomiin muutoksiin elintarviketeollisuudessa, ja etsitään tapoja vastata näihin muutoksiin kestävä tuotanto

Sisältökärjet

- Maaperän hiilinielun vahvistaminen ja hiiliviljely.
- Turvemaiden viljelytoimien kehittäminen ympäristöystävällisimmäksi.
- Maatalouden resurssitehokkuuden edistäminen.
- Elintarviketuotannon turvaaminen ja kannattavuuden lisääminen.
- Älykäs elintarviketuotanto.
- Biojakeiden ja sivuvirtojen kestävä hyödyntäminen.

non ja kulutuksen keinoin. Pohjois-Pohjanmaalla tuotetaan puhdasta ja turvallista ruokaa monipuolisesti, ja se on yksi Suomen suurimmista luomuruoan viljelyaloista. Lähiruoan merkitys on suuri sekä kulttuurillisesti ja taloudellisesti että asukkaiden hyvinvoinnin kannalta.

Maataloudella on ilmastonmuutoksen hillinnässä jo nyt olennainen rooli hiilen sitojana. Uudistumisen ja innovaatiotoiminnan kautta maatalouden kyky pienentää ruoantuotannon ilmasto- ja ympäristövaikutuksia korostuu. Tulevaisuudessa maatalous kehittyy hiilinieluna yhä tärkeämmäksi. Toimenpiteet noudattavat Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartan linjauksia.

Kärkihankkeet

- Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaaakuntakaava.
 - Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartan 2021–2030 toimeenpano.
 - Pohjois-Pohjanmaan energiamurros ja ilmastovaikutusten arviointi maakuntakaavassa -hanke.
 - Kuntia ja kaupunkia koskeva uusien energiamuotojen kehittäminen (kuten akkuteknologia ja vetytalous).
 - Pyhäjärven energiavarastohanke ja Pyhäsalmen kaivosinfrastruktuurin uusiokäyttö energiamurrosta palvelevaksi.
 - Haapaveden biojalostamohanke.
 - Päästöttömän terästeollisuuden edistäminen.
-

Katsaus rahoitusohjelmiin

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 EU:n alue- ja rakennepoliittikan ohjelma

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027-ohjelma sisältää Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahaston (ESR+) ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF). Valmistellaan vuonna 2022.

Ohjelmassa on yhteensä seitsemän toimintalinjaa

- Innovatiivinen Suomi, EAKR
- Hiilineutraali Suomi, EAKR
- Saavutettavampi Suomi
(vain Itä- ja Pohjois-Suomi), EAKR
- Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi, ESR+
- Sosiaalisten innovaatioiden Suomi, ESR+
- Aineellista puutetta torjuva Suomi, ESR+
- Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF).
Valmistellaan v. 2021

EAKR-rahoitus kohdennetaan pk-yritysten yritystyyliin, julkisten toimijoiden elinkeinoelämää edistäviin innovaatiohankkeisiin, digitalisaatioon, ilmasto-toimiin, kuten uusiutuvan energian edistämiseen, energiatehokkuuteen, ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja kiertotalouteen, sekä elinkeinoelämää tukeviin pienimuotoisiin liikenneinfrastruktuuri-

hankkeisiin. ESR+-rahoituksella tuetaan työllisyyttä, osaamista, työelämän kehittämistä, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta.

JTF-rahoitus kohdennetaan Pohjois-Pohjanmaan oikeudenmukaisen siirtymäsuunnitelman mukaisiin toimiin. JTF-rahastolla tuetaan erityisesti talouden monipuolistamista, uusien työpaikkojen ja yritystoiminnan kehittämistä. Rahoitusta kohdennetaan EAKR-rahoitusta vastaavalla tavalla pk-yritystyyliin ja julkisten toimijoiden elinkeinoelämää edistäviin innovaatiohankkeisiin sekä ESR-rahoitusta vastaavalla tavalla osaamisen kehittämiseen. Rahaston taustalla on turpeen energiakäytön vähentämisestä syntyvien sosioekonomisten haittavaikutusten pienentäminen.

Rahoittajina toimivat Pohjois-Pohjanmaan liitto ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

Pohjois-Pohjanmaan rahoitus 2021–2027 (EU+valtio) on rahastoittain seuraava

- EAKR+valtio 152,7 M€
- ESR+valtio 84,2 M€
- JTF+valtio 119,4 M€

Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämissuunnitelma

CAP-suunnitelma (2023–2027) pitää sisällään kaikki maatalous- ja maaseudun kehittämisen tuet. Maaseudun kehittämisen osalta alueella on laadittu oma alueellinen suunnitelma koskien hanke-, yritys- ja maatalousinvestointeja. Lisäksi paikalliset Leader-ryhmät ovat laatineet omat strategiansa.

Maaseudun kehittämisen tuet on tarkoitettu maaseutualueille. Pohjois-Pohjanmaan maaseutualueiksi on määritelty koko alue lukuun ottamatta Oulun kaupungin keskeisiä kaupunkialueita. Erityisenä tuen myöntämisen perusteena painotetaan harvaan asutun ja ydinmaaseudun alueita, joilla asuu noin 100 000 pohjoispohjalaista. Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämissuunnitelman 2023–2027 vision mukaisesti maaseutu menestyy alueidensa vahvuuksiin nojaten sekä yhteistyössä rohkeasti ja kestävästi uutta kehittäen. Rahoituksen painopisteinä ovat aktiivinen maatalous ja ruuantuotanto, ympäristö- ja ilmastoviisaus sekä uudistuva ja monipuolinen maaseutu. Näillä tavoitellaan sitä, että alueella on kannattavasti kasvava maatalous ja elintarvikejalostus, toiminta on resurssitehokasta ja ympäristömyönteistä sekä alueella on kilpailukykyinen, pito- ja vetovoimainen maaseutu. Työnjako Leader-ryhmien kanssa tehdään hankkeiden laajuuden ja koon mukaan. ELY-keskus rahoittaa seutukuntaa laajempia ja vaikutuksiltaan merkittäviä maaseudun kehittämisen hankkeita. Yritystukien osalta ELY-keskus puolestaan rahoittaa toiminta-alueeltaan laajempia ja kokoluokaltaan suurempia yrityksiä.

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahasto 2021–2027

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston Suomen ohjelmassa on neljä toimintalinjaa: 1. Kestävä kalastus ja vesiympäristön ennallistaminen ja suojelu, 2. Kestävä vesiviljely sekä jalostus ja markkinat, 3. Kestävän sinisen talouden mahdollistaminen rannikko-, saari- ja sisämaa-alueilla sekä kalastus- ja vesiviljely-yhteisöjen kehittämisen edistäminen sekä 4. Meripolitiikka. Tavoitteena on, että uusi ohjelma-kausi käynnistyy alkuvuodesta 2022.

Helmi-elinympäristöohjelma 2021–2030

Helmi-elinympäristöohjelma 2021–2030 vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja turvaa luonnon tarjoamia elintärkeitä ekosysteemipalveluja. Samalla hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Neuvonnasta vastaavat ympäristöministeriö ja ELY-keskukset.

Helmi-ohjelmasta rahoitettavat teemat

- Soiden suojelu ja ennallistaminen
- Lintuvesien ja kosteikkojen kunnostaminen
- Perinnebiotooppien hoito
- Metsäisten elinympäristöjen hoito
- Pienvesien ja rantaluonnon kunnostus

Business Finlandin rahoitus

Business Finland tarjoaa kansallista innovaatio-
orahoitusta ja kansainvälistymispalveluita sekä
edistää matkailua ja investointeja Suomeen. Busi-
ness Finland rahoittaa digitalisaatiota, terveyttä ja
hyvinvointia, kuluttajaliiketoimintaa, biotaloutta ja
cleantechiä sekä matkailua.

Suomen kestävän kasvun ohjelma

Ohjelman rahoitus tulee EU:n kertaluonteisesta el-
pymisvälineestä (Next Generation EU). Rahoittajana
toimii muun muassa Business Finland.

Suomen kestävän kasvun ohjelma rakentuu neljälle erilliselle pilarille

- Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa
- Digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistetaan tuottavuutta ja tuodaan palvelut kaikkien saataville
- Työllisyysasteen ja osaamistason nostaminen kestävän kasvun vauhdittamiseksi
- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen.

EU:n kansainväliset rahoitusohjelmat

Interreg Aurora 2021–2027

Ohjelma on Pohjois-Suomen, Pohjois-Ruotsin ja Pohjois-Norjan välinen yhteistyöohjelma. Ohjelma-alueessa on mukana Suomesta viisi maakuntaa: Pohjois-Pohjanmaa, Lappi, Keski-Pohjanmaa, Pohjanmaa ja Etelä-Pohjanmaa. Ohjelman rahoitus on 161,1 miljoonaa euroa mukaan lukien kansallinen rahoitus. Ensimmäisen hakukierroksen arvioidaan avautuvan helmikuussa 2022.

Ohjelman sisältövalinnat ovat 1. Kilpailukykyisempi Eurooppa, 2. Vihreämpi Eurooppa ja 4. Sosiaalisempi Eurooppa sekä Interreg-erityistavoite Yhteistyön hallinnoinnin parantaminen. Kilpailukykyisempi Eurooppa rahoittaa tutkimus- ja innovaatiovalmiuksia sekä pk-yritysten kasvua ja kilpailukykyä. Vihreämpi Eurooppa rahoittaa ilmastonmuutokseen sopeutumista, luonnon monimuotoisuuden suoje-
lua ja multimodaalista kaupunkiliikennettä osana siirtymistä kohti nollanettohiilitaloutta. Sosiaalisempi Eurooppa rahoittaa yhdenvertaista pääsyä laadukkaaseen koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen sekä kulttuurin ja kestävän matkailun kehittämistä.

Pohjoinen Periferia ja Arktinen 2021–2027

Pohjoisen periferian ja arktisen ohjelman alue kattaa Euroopan pohjoisimmat osat ja pohjoisen Atlantin alueet. Ohjelma-alueeseen kuuluvat Pohjois- ja Itä

-Suomi, Pohjois-Ruotsi ja Irlannin pohjois- ja länsi-alueet. EU:n ulkopuolisista alueista mukaan kuuluvat Färsaaret, Grönlanti, Islanti ja Norjan pohjoisosat. Alueita yhdistäviä tekijöitä ovat harva asutus, syrjäinen sijainti ja heikko saavutettavuus. Alueella on runsaita luonnonvaroja, mutta alueiden talous perustuu usein harvoihin toimialoihin. Lisäksi ilmastonmuutoksen vaikutukset tuntuvat alueella merkittävästi.

Ohjelman toimintalinjat

- Innovaatiokyvyn vahvistaminen, vetovoimainen ja joustava Pohjoinen periferian ja arktisen alue.
- Pohjoisen periferian ja arktisen alueen ilmastonmuutokseen sopeutumiskyvyn vahvistaminen ja voimavarojen riittävyyden vahvistaminen.
- Pohjoisen periferia ja arktisen alueiden toimijoiden yhteistyökyvyyden edistäminen.
- Pohjoisen periferia ja arktisen ohjelman suunniteltu kokonaisbudjetti on 67,3 miljoonaa euroa, josta EU:n osuus on 43,7 miljoonaa euroa ja kansallisen rahoituksen osuus on 23,6 miljoonaa euroa.

Horisontti Eurooppa

Horisontti Eurooppa on EU:n tutkimuksen ja innovaatioiden puiteohjelma, josta rahoitetaan laajasti erilaista tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa noin 95,5 miljardilla eurolla 2021–2027. Tavoitteina on torjua ilmastonmuutosta, tukea kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista ja lisätä EU:n kilpailukykyä. Lisäksi ohjelman kautta tuetaan läpimurtonovaatioita ja etsitään ratkaisuja maailmanlaajuisiin

haasteisiin. Horisontti Euroopasta rahoitettavat hankkeet toteutetaan pääsääntöisesti kansainvälisenä yhteistyönä, ja ne tuottavat eurooppalaista lisäarvoa ja vaikuttavuutta. Rahoitus on suunnattu mm. innovatiivisille start up- ja pk-yrityksille, jotka haluavat laajentaa liiketoimintaansa ja kansainvälistyä. Lisäksi hakuja on yksittäisille tutkijoille, korkeakouluille ja tutkimuslaitoksille sekä kolmannen sektorin toimijoille, kunnille ja viranomaisille.

Digitaalinen Eurooppa

Digitaalinen Eurooppa -ohjelma tukee digitaalisten valmiuksien kehittämistä ja teknologian käyttöönottoa. Ohjelma on ensisijaisesti tarkoitettu toimijoille, jotka pystyvät vastaamaan sen eri teknologiapainotuksiin ja keskeisiin aloihin, joita ovat suurteho-laskenta, tekoäly, kyberturvallisuus ja luottamus, edistyneet digitaaliset taidot sekä digiteknologian laaja käyttöönotto taloudessa ja yhteiskunnassa. Eurooppalaiset digitaaliset innovaatiokeskittymät (EDIH) ovat ohjelmassa tärkeässä roolissa. Rahoitusta haetaan EU-komissiolta.

Verkkojen Eurooppa (CEF)

Verkkojen Eurooppa (CEF) -välineestä rahoitetaan rajat ylittäviä liikenne-, energia- ja digitaalisia yhteyksiä. Väline jakaantuu kolmeen pääsektoriin: TEN-T (liikenne), TEN-EN (energia) ja TEN-TELE (tietoliikenne). Painopisteinä ovat ilmastonmuutoksen torjunta, alueellisten erojen kaventaminen sekä rajat ylittävät hankkeet. Tarkoituksena on edistää puhtaita liikennemuotoja, nopeita laajakaistayh-

teyksiä ja helpottaa uusiutuvan energian käyttöä. Samalla pyritään kehittämään Euroopan taloutta ympäristöystävällisempään suuntaan. Rahoitusta suunnataan erityisesti rajat ylittävälle hankkeille, jotka tuovat EU:lle lisäarvoa. Rahoituskelpoisten hankkeiden kriteerit ovat erilaisia eri hakujen välillä. Rahoituksen saajina voivat olla hausta riippuen energia-, liikenne- ja tietoliikenneverkkojen omistajat ja kehittäjiä.

Verkkojen Eurooppaa hallinnoi suurimmilta osin Euroopan ilmasto-, infrastruktuuri- ja ympäristöasioiden toimeenpanovirasto CINEA. CEF-liikennehankkeiden koordinoinnista Suomessa vastaa Liikenne- ja viestintävirasto Traficom.

Seuranta ja mittarit

Alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnoista annetussa asetuksessa todetaan, että maakuntaohjelman tulee sisältää ohjelman määrällistä ja laadullista seuranta varten tarvittavat vaikuttavuustavoitteet ja niitä koskevat mittarit. Maakunta määrittää maakuntaohjelman seurannassa käyttämänsä vaikuttavuustavoitteet ja seurantatiedot siten, että ne kuvaavat monipuolisesti alueen kehitystä ja aluekehittämisen tavoitteiden edistymistä. Tietojohdamisen vahvistaminen ja tilannekuvan laaja-alainen analyysi ovat edellytyksenä menestykselle aluekehitykselle. Tilastoseuranta on keskeinen osa maakuntaohjelman toteutuksen seuranta. Tilastoseuranta ja kerätty tieto tukee aluekehityskeskustelun määrällistä tilannekuvaa ja sen pohjalta luotua tulkintaa aluekehityksen kehitysnäkymistä. Seurattava tilastotieto ja havainnollinen tilastoalvalikko löytyvät Pohjois-Pohjanmaan liiton sivuilta www.pohjois-pohjanmaa.fi/mako-seuranta ja päivitykset tehdään heti uuden aineiston tullessa saataville.

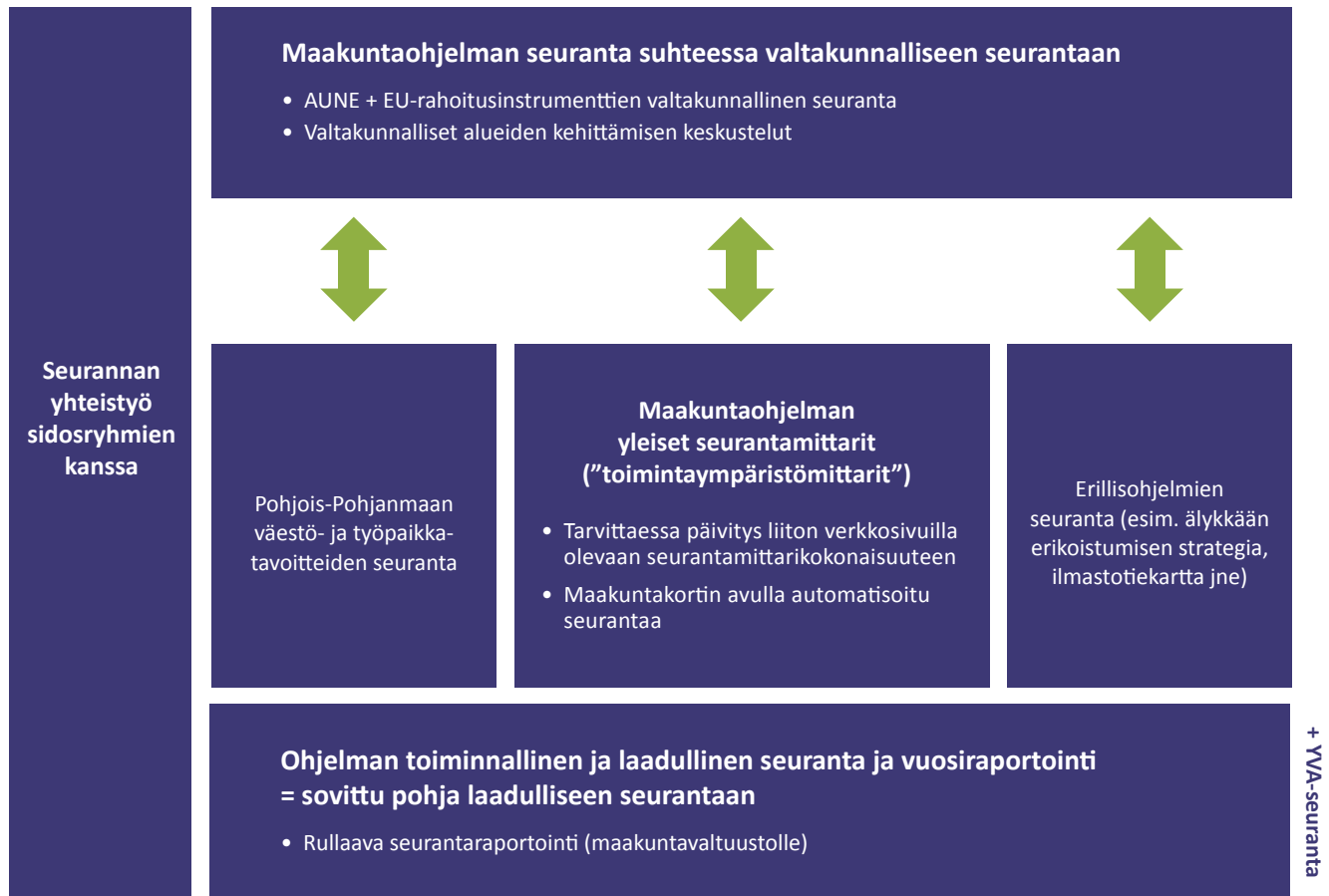
Maakuntaohjelmasta 2017–2021 tehdyssä arvioinnissa suositellaan, että ohjelman painopisteiden etenemistä seurataan tarkemmin ja hyödynnetään seurantamittareita. Seurantaan ja jatkotoimenpiteiden operationalisoimiseen tarvitaan selkeä toimintamalli esimerkiksi seurantaryhmien muodossa tai kumppanuusverkostoja hyödyntäen.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2022–

2025 toteutumisen laadullisessa seurannassa käydään läpi päätavoitteiden kehittämisteemojen etenemistä. Määrällinen seuranta muodostuu mittareista, jotka kuvaavat kehittämisteemojen sisältökärkien kehittymistä. Mittareille on asetettu määrälliset ja/tai laadulliset tavoitteet. Asetettuja mittareita ja tavoitteita voidaan tarkistaa ja täsmentää maakuntaohjelmakauden aikana. Kaikkien sisältökärkien osalta ei ole olemassa määrällistä mittaria ja osalla on jouduttu valitsemaan lukuisista vaihtoehdoista soveltuvimmat. Tämän lisäksi maakuntaohjelmaan sisällytetyillä ohjelmilla ja strategioilla, esimerkiksi älykkään erikoistumisen strategialla, on oma yksityiskohtaisempi seurantajärjestelmä. Älykkään erikoistumisen seuranta on osa maakuntaohjelman seuranta. Tämän takia seurannassa korostuu säännöllisesti toteutettava laadullinen seuranta, minkä yhteydessä maakunnan kehityksestä raportoidaan maakuntavaltuustolle.

Maakunnan liitto vastaa seurannan koordinoinnista. Yhteistyötahojen kanssa järjestetään tarvittaessa kokouksia ja teemaseminaareja seurannan tukemiseksi. Lakisäätöinen ohjelman ympäristövaikutusten seuranta järjestetään osana seurantajärjestelmää. Maakuntaohjelman toteuttaminen on verkostoyhteistyötä, jossa tarvitaan kuntien, valtion, tutkimuslaitosten, yritysten ja kolmannen sektorin panosta. Kullakin toimijalla on oma roolinsa.

Maakuntaohjelman seurannan periaatteet

Pohjois-Pohjalainen aktiivinen, hyvä ja toimiva arki

MITTARI 1

Maakunnan huono-osaisuustilanteen seuranta

Summaindikaattori ”huono-osaisuuden sosiaaliset seuraukset”.

Vaikuttavuus

Huono-osaisuus Suomessa karttasivuston summamuuttuja indikaattori ”huono-osaisuuden sosiaaliset seuraukset” ja tätä täydentämään paikallisen kokemustieto Minun arkeni ja elämäni -kyselyn osallisuuskysymysten vastauksista.

Lähtötaso

a) Maakuntien vertailussa Pohjois-Pohjanmaa on viidenneksi paras vertailuarvolla 97.1 mutta huono-osaisuuden pitkäaikainen trendi ollut nouseva vuodesta 2014 lähtien (uusin arvo 96,4 % (2017–2019) eli laskua/parannusta vuosien 2016–2018 lukuun)

b) Maakunnan sisällä isoja eroja kuntien välillä sosiaalisessa huono-osaisuudessa (Tyrvävä 58,9 vs. Pyhäjärvi 151)

Lähde: Diak, huono-osaisuus Suomessa

Tavoitetaso

Saada maakunnan sosiaalisen huono-osaisuuden huono kehityssuunta muutettua ja maakunnan sisällä kuntien väliset sosiaalisen huono-osaisuuden erot kaventumaan.

MITTARI 2

Kulttuuri kunnan toiminnassa -tiedonkeruu

Eli kulttuurin TEAviisari tulosten seuranta.

Tiedonkeruu selvittää kulttuurin, erityisesti hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuurin toimenpiteitä, resursseja ja toimintakäytäntöjä kunnissa. Tietoja kerätään kahden vuoden välein.

Lähtötaso

Pohjois-Pohjanmaan maakunnan kulttuurin TEAviisarin pistemäärä jää alle 75 pisteen (2019). Kaikkien osa-alueiden (sitoutuminen, johtaminen, seuranta, voimavarat, osallisuus, muut ydintoiminnot) kohdalla on maakunnassa parannettavaa.

Tavoitetaso

Pohjois-Pohjanmaan maakunta yltää kulttuurin TEAviisarin tuloksissa kaikkien osa-alueiden kohdalla hyvään tulokseen.

Lähde: THL, TEAviisari, Kulttuuri kunnan toiminnassa

MITTARI 3

Pohjois-Pohjanmaan pistearvo mittareilla Kunnan ulkoilureitit / 1 000 asukasta

(TEAviisari)

Lähtötaso

Pohjois-Pohjanmaan pistearvo mittareilla Kunnan ulkoilureitit/1000 asukasta. 38 (TEAviisari 2020).

Tavoitetaso

Kunnan ulkoilureitit/1000 asukasta à tavoitteena selvä positiivinen muutos.

Lähde: THL, TEAviisari, Liikuntapaikat

MITTARI 4

Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus

(%, FinSote)

Lähtötaso

Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus (%). 57,7 % (FinSote 2020).

Tavoitetaso

Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus (%) à tavoitteena liian vähän liikkuvien osuus laskevalle trendille.

Lähde: THL, FinSote

MITTARI 5

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset/1 000 asukasta

Lähtötaso

Pohjois-Pohjanmaa: 5,8 rikosta/1 000 asukasta (2020)
Koko maa: 6,5 rikosta/1 000 asukasta (2020)

Tavoitetaso

Pohjois-Pohjanmaa pysyy koko maan keskiarvoa turvallisempaan maakuntana.

Lähde: THL, Sotka.net, ind. 3113

Saavutettava, alueiden vahvuuksien ja mahdollisuuksien Pohjois-Pohjanmaa

MITTARI 1

Koulutustaso

Väestön koulutustasomittain 20 vuotta täyttäneelle väestölle (indeksipisteluku).

Lähtötaso

Yhteensä 381,3 (2019). Miehet 362,5; naiset 400,4.

Tavoitetaso

Koulutustason tasainen kasvu, sukupuolten välisen eron kaventuminen.

Lähde: Tilastokeskus, väestön koulutusrakenne

MITTARI 2

Vastavalmistuneiden työllistyminen

Tutkinnon suorittaneiden (kaikki koulutusasteet) työllisten ja työllisten opiskelijoiden osuus (%) kaikista tutkinnon suorittajista vuosi valmistumisesta. Pääasiallinen toiminta perustuu tilastovuoden lopun työssäkäyntitilaston ennakkotietoihin.

Lähtötaso

68,8 % (2019)

Tavoitetaso

Tasainen kasvu.

Lähde: Tilastokeskus, koulutustilastot

MITTARI 3

Kokee harrastuspaikkojen sijaitsevan liian kaukana

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka ovat täysin samaa tai samaa mieltä siitä, että nuorille sopivat harrastuspaikat sijaitsevat liian kaukana.

Lähtötaso

Perusopetus 8. ja 9. lk 27,3 % (2021)

Lukio 1. ja 2. vuosi 26,8 %

Ammatillinen oppilaitos 25,8 %

Tavoitetaso

Saavutettavuuden paraneminen.

Lähde: : Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, kouluterveyskysely

MITTARI 4

Kiinteän laajakaistan (100 Mbit/s) saatavuus

Tutkinnon suorittaneiden (kaikki koulutusasteet) työllisten ja työllisten opiskelijoiden osuus (%) kaikista tutkinnon suorittajista vuoden kuluttua valmistumisesta. Pääasiallinen toiminta perustuu tilastovuoden lopun työssäkäyntitilaston ennakkotietoihin.

Lähtötaso

2020: 76 %

Tavoitetaso

Saatavuuden kasvattaminen.

Lähde: Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Yrittävä ja uudistuva Pohjois-Pohjanmaa

MITTARI 1 (ÄES)

Yrityskanta

Lähtötaso

Vuonna 2019 yrityskanta oli 23 153.

Tavoitetaso

Kasvaa vuosittain.

Lähde: Tilastokeskus, aloittaneet ja lopettaneet yritykset

MITTARI 2 (ÄES)

Yritysten liikevaihto (mrd)

Lähtötaso

Vuonna 2019 yritysten liikevaihto oli 24,2 mrd. euroa.

Tavoitetaso

Kasvaa vuosittain.

Lähde: Tilastokeskus, alueellinen yritystoimintatilasto

MITTARI 3 (ÄES)

Liikevaihto (indeksi 2015=100)

Lähtötaso

Vuonna 2020 yritysten vientiliikevaihdon indeksi oli 120,5.

Tavoitetaso

Kasvaa vuosittain.

Lähde: Tilastokeskus, asiakaskohtainen suhdannepalvelu

MITTARI 4

Työllisyysaste (%)

Lähtötaso

Vuonna 2020 työllisyysaste oli 69,1 %.

Tavoitetaso

Työllisyysaste paranee vuosittain.

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

MITTARI 5

Työpaikkamäärä

Lähtötaso

Vuonna 2018 työpaikkamäärä oli 165 128.

Tavoitetaso

Työpaikkamäärä kasvaa vuosittain.

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

MITTARI 6

Nuorisotyöttömyys (TEM)(%)

Lähtötaso

Vuonna 2020 nuorisotyöttömyysaste oli 19,6 %.

Tavoitetaso

Nuorisotyöttömyys alle 15 %.

*Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö, työnvälitystilasto;
SotkaNet ind.189*

Kansainvälisesti houkutteleva ja menestyvä Pohjois-Pohjanmaa

MITTARI 1

Muuttoliike

Kuntien välinen nettomuutto ja nettomaahanmuutto Pohjois-Pohjanmaalla.

Lähtötaso

Vuonna 2020 kuntien välinen nettomuutto oli -494 henkilöä ja nettomaahanmuutto +882 henkilöä (vuoden 2021 tilastot julkaistaan 13.5.2022).

Tavoitetaso

Kuntien välisen nettomuuton suunnan kääntäminen positiiviseksi. Nettomaahanmuuton tasainen kasvu.

Lähde: Tilastokeskus, muuttoliike

MITTARI 2

Rekisteröidyt yöpymiset Pohjois-Pohjanmaalla ja kansainvälisten matkailijoiden osuus yöpymisistä

Lähtötaso

Vuonna 2020 Pohjois-Pohjanmaan majoitusliikkeissä yövyttiin yhteensä 1,6 miljoonaa kertaa. Kansainvälisten matkailijoiden osuus yöpymisistä oli 11,6 % (vuoden 2021 tilastot julkaistaan tammikuun loppupuolella 2022).

Tavoitetaso

Yli 2 miljoonaa yöpymistä (2 milj. matkailustrategian tavoite vuodelle 2023). Kansainvälisten matkailijoiden yöpymisten osuus yli 22 % (22 % matkailustrategian tavoite vuodelle 2023).

Lähde: Tilastokeskus, alueellinen yritystoimintatilasto

MITTARI 3

Ulkomaalainen työvoima

(Vuoden lopussa)

Lähtötaso

Vuoden 2018 lopussa ulkomaalaisen työvoiman määrä Pohjois-Pohjanmaalla oli 3 832 henkilöä.

Tavoitetaso

Ulkomaisten työvoiman määrän voimakas kasvu.

Lähde: Työssäkäyntitilasto

MITTARI 4

Ulkomaalaisten työttömyysaste

Lähtötaso

Vuonna 2020 ulkomaisten työttömien työnhakijoiden %-osuus ulkomaalaisesta työvoimasta oli keskimäärin 27,3 (%) (vuoden 2021 tilastot julkaistaan tammikuun loppupuolella 2022).

Tavoitetaso

Ulkomaalaisten työttömyysasteen aleneminen.

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö, työnvälitystilasto

MITTARI 5

Ensisijaisia hakijoita / aloituspaikka korkeakouluihin

Oulun yliopisto ja maakunnassa toimivat ammattikorkeakoulut.

Lähtötaso

Vuonna 2020 Oulun yliopiston yhtä aloituspaikka kohti oli 2,28 ensisijaista hakijaa ja maakunnan ammattikorkeakoulujen yhtä aloituspaikkaa kohti oli 3,45 ensisijaista hakijaa (vuoden 2021 viimeisen lisähaun tilastot julkaistaan 27.9.2021).

Tavoitetaso

Vetovoiman tasainen nousu (ottaen huomioon aloituspaikkojen määrän muutos).

Lähde: Vipunen

MITTARI 6

KV-opiskelijoiden määrä

Lähtötaso

Vuonna 2019 uusia ulkomaalaisia opiskelijoita 57 lukioissa, 411 ammattikouluissa.

Vuonna 2020 uusia ulkomaalaisia opiskelijoita 102 ammattikorkeakouluissa, 207 yliopistossa.

Tavoitetaso

Kasvava kansainvälistyminen.

Lähde: Vipunen

MITTARI 7

Kv-opiskelijoiden työllistyminen 1 v. tutkinnon jälkeen

Lähtötaso

Oulun yliopisto: 51,1 % työllinen, 21,3 % muuttanut maasta, 23,4 % muut, 0,7–2,8 % opiskelija, 0,7–2,8 % työtön (vuosi 2019).

Maakunnan ammattikorkeakoulut: 63,2 % työllinen, 21,1 % muuttanut maasta, 10,5 % muut, 1,8–7 % opiskelija, 1,8–7 % työtön (vuosi 2019).

Tavoitetaso

Työllistymisen lisääminen.

Lähde: Vipunen

MITTARI 8 (ÄES)

Pohjois-Pohjanmaan T&K-menot ja T&K-henkilöstön määrä

Lähtötaso

Vuonna 2019 T&K-menot: 732,6 miljoonaa € ja T&K-henkilöstön määrä: 8 329 henkilöä (vuoden 2020 tilastot julkaistaan 28.10.2021).

Tavoitetaso

T&K-menot ovat 0,9 miljardia vuonna 2025. Kasvu on positiivista kaikilla seuduilla.

T&K-henkilöstön määrä kasvaa 600 henkilöä vuoteen 2025 mennessä.

Lähde: Tilastokeskus, tutkimus- ja kehittämistoiminta

MITTARI 9 (ÄES)

PRH:een tehdyt patentihakemukset Pohjois-Pohjanmaalta

Lähtötaso

Vuonna 2020: 94 kpl (6 % koko maan hakemuksista).

Tavoitetaso

Tasainen kasvu.

Lähde: PRH, patentit

MITTARI 10

Pohjois-Pohjanmaan lentoasemien matkustajamäärä

Lähtötaso

Vuonna 2020 lentoasemilla oli yhteensä 383 835 matkustajaa (Oulu: 312 892 ja Kuusamo: 70 943) (vuoden 2021 tilastot julkaistaan tammikuun alussa 2022).

Tavoitetaso

Matkustajamäärien kasvu koronaa edeltävälle tasolle (Oulu: yli 1 miljoona ja Kuusamo: yli 100 000).

Pohjois-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen seuranta

Seurantaindikaattorit

Mittari 1 Yrityskanta

Mittari 2 Yritysten liikevaihto (mrd)

Mittari 3 Vientiliikevaihto (indeksi 2015=100)

Mittari 8 Pohjois-Pohjanmaan T&K-menot ja T&K-henkilöstön määrä

Mittari 9 PRH:een tehdyt patentihakemukset Pohjois-Pohjanmaalla

TKI-rahoituksen seuranta ÄES-painopisteittäin

- Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 rahoitus.
- Horisontti Eurooppa -ohjelman kautta kotiutettava EU:n TKI-rahoitus.
- BusinessFinlandin rahoitus.

Kestävästi kasvava Pohjois-Pohjanmaa

MITTARI 1

Tuulivoimakapasiteetti

Lähtötaso

1197 MW vuonna 2021.

Tavoitetaso

Kestävä kasvu.

Lähde: Suomen Tuulivoimayhdistys

MITTARI 2

Kasvihuonekaasupäästöt

Lähtötaso

Vuonna 2019 Pohjois-Pohjanmaan kokonaispäästöt olivat taakanjakosektorilla 3 198,6 kt CO₂e ja päästö-kauppasektorilla 4 431 kt CO₂e.

Tavoitetaso

Jatkuva alenema kohti hiilineutraalia maakuntaa.

Lähde: Syke, kuntien ja alueiden khk-päästöt (Alueellinen laskenta Alas Hinku-rajauksin); Tilastokeskus, kasvihuonekaasut

MITTARI 3

Vesistöjen tila

Suomen ympäristökeskus tekee laajaa vesistöjen tilan seurantaa. Tämän pohjatiedon perusteella ELY-keskus tekee vesistöjen tilaluokituksen. Seuranta tehdään kuuden vuoden välein; viimeisin vuonna 2019. Seuranassa esitetään niiden Pohjois-Pohjanmaan jokien, järvien ja rannikkovesien osuus, jotka ovat saavuttaneet vesienhoidossa asetetun tilatavoitteen: hyvä tai erinomainen tila sekä keinotekoisissa ja voimakkaasti muutetuissa vesissä hyvä potentiaali. Jokivesistöissä osuudet arvioidaan pituuden, järvissä ja rannikkovesissä pinta-alan mukaan.

Tavoitetaso

Vesienhoidon tilatavoitteen saavuttaneiden vesistöjen osuus kasvaa

MITTARI 4

Kunnostetut ja hoidetut luontokohteet sekä luonnon monimuotoisuus

Ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteinen HELMI-elinympäristöohjelma (2021–2030) vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja turvaa luonnon tarjoamia elintärkeitä ekosysteemipalveluja. Samalla hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Ohjelmaa toteuttavat yhdessä ministeriöiden hallinnonalat sekä kunnat ja järjestöt. Toimia tehdään sekä suojelualueilla että niiden ulkopuolella. Ohjelman toimet perustuvat maanomistajien vapaaehtoisuuteen. Elinympäristöjä ja niiden tarvitsemia ennallistamis- ja hoitotoimia tarkastellaan laajoina kokonaisuuksina ja usean toimijan yhteistyönä.

Eri viranomaiset ja tutkimuslaitokset raportoivat vuosittain ministeriöille toteutuneista toimista, joita ovat muun muassa:

- Soiden suojelu ja ennallistaminen.
- Lintuvesien ja kosteikoiden kunnostus.
- Perinnebiotooppien ja metsäisten elinympäristöjen hoitaminen.
- Pienvesien ja rantaluonnon hoitaminen ja kunnostus.

Tavoitetaso

Viranomaisten ja tutkimuslaitosten kanssa sovitaan yhteiset maakuntaohjelmassa seurattavat mittarit

